

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” ผู้ศึกษาได้มุ่งศึกษาถึงความแตกต่างทางด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อเกิดความรู้และทัศนคติในเรื่องยาเสพติดที่แตกต่างกัน ตลอดจนศึกษาถึงความแตกต่างของสื่อบุคคล ได้แก่ สื่อบุคคลภายในและภายนอกหน่วยทหารที่ส่งผลต่อความรู้และทัศนคติของทหารกองประจำการ หน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อทราบถึงลักษณะอันเป็นเหตุปัจจัยที่มีผลในการสื่อสารเรื่องการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดที่มีต่อผู้รับสาร และนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการจัดการการสื่อสารให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรมาเป็นกรอบในการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร การสื่อสารระหว่างบุคคล และกระบวนการเลือกรับข่าวสาร

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ ความรู้ และทัศนคติ

3. แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร การสื่อสารระหว่างบุคคล และกระบวนการเลือกรับข่าวสาร

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่สังคมให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผลพวงของปัญหาได้สร้างผลกระทบอันใหญ่หลวงต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร สถาบัน ตลอดจนสังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก ทุกภาคส่วนต่างร่วมมือป้องกัน แก้ไข และปราบปรามปัญหาเสพติด กลวิธีหนึ่งที่มีมักจะใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว คือ การสื่อสารไปยังสาธารณชน กลุ่มเป้าหมาย หรือแม้แต่กลุ่มผู้ใช้ยาเองก็ตามให้มีความรู้ความเข้าใจถึงโทษภัยของยาเสพติด รวมทั้งการสื่อสารที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกในการป้องกันตนเองและคนรอบข้างจากยาเสพติด (Schramm, อ้างถึงใน บำรุง สุขพรรณ, 2549, น. 52)

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารมีความสำคัญต่อพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ มนุษย์ใช้การสื่อสารในการกระจายข้อมูล ความรู้สึกนึกคิด ความเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น สำหรับมนุษย์แล้ว การสื่อสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาบุคคล ทำให้เกิดความเป็นสังคมและดำรงอยู่ได้สืบไป ดังมีผู้ที่ให้นิยามความหมายของการสื่อสารไว้มากมาย เช่น

เบเรลสัน และ สเตายเนอร์ (Berelson & Steiner, 1967, pp. 116-170) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรม (Act) หรือกระบวนการที่ถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะ ฯลฯ โดยการใช้สัญลักษณ์ซึ่งอาจจะเป็นคำพูด ตัวหนังสือ ภาพ ตัวเลข กราฟ ฯลฯ

วิลเบอร์ ชแรมม์ (Schramm, 1973b, pp. 2-5) สรุปความหมายของการสื่อสารว่าเป็นการแพร่กระจายสัญญาณ ข่าวสาร ซึ่งเป็นไปตามลักษณะพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ของมนุษย์

เอฟเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ (Roger, 1973, p. 43) กล่าวว่า การสื่อสาร คือกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร

จากคำนิยามทั้งหลายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าการสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ โดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างกันผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารจะมีผลหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารครั้งนั้น ต้องขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพขององค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 4 ประการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันด้วย นั่นคือ

1. ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source)
2. สาร (Message)

3. ช่องทางในการสื่อสารหรือสื่อ (Channel)

4. ผู้รับสาร (Receiver)

ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source) หมายถึง แหล่งกำเนิดของสารหรือผู้ที่เลือกสรรข่ายสารเกี่ยวกับความคิด เหตุการณ์ต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ส่งต่อไปยังผู้รับสาร (Receiver) ผู้ส่งสารนี้อาจจะเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือบุคคลหลายบุคคล เช่น สถาบัน องค์กร สถานีวิทยุสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งผู้ส่งสารควรมีลักษณะที่ดี ดังนี้

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ส่งสารสามารถวิเคราะห์จุดประสงค์และความต้องการในการสื่อสารได้ รวมถึงรู้จักเลือกสื่อและภาษาที่เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละกลุ่ม

2. ทักษะคติ (Attitudes) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ โดยทัศนคติแบ่งออกเป็น

2.1 ทักษะคติต่อตนเอง เป็นการที่ผู้ส่งสารประเมินตนเอง กล่าวคือ ผู้ส่งสารอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นทัศนคติในทางลบ แต่ในทางตรงกันข้ามผู้ส่งสารอาจมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองก็ได้ ทักษะคติต่อตนเองมีผลสืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพด้วย และยังมีผลต่อการสร้างสารอย่างมาก

2.2 ทักษะคติต่อเนื้อหา เป็นทัศนคติที่ผู้ส่งสารมีต่อเนื้อหาของสารที่จะส่ง

2.3 ทักษะคติต่อผู้รับสารหรือบุคคลอื่น ๆ ในกระบวนการสื่อสาร กล่าวคือ ถ้าผู้ส่งสารมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็จะทำให้การสื่อสารแตกต่างกันออกไป

3. ระดับความรู้ (Knowledge Level) ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในข่าวสารที่จะส่งไปก่อน เพื่อสามารถถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับสารได้

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Social & Culture System) หรือพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม (Social-Culture Background) บุคคลที่มีพื้นฐานทางสังคมแตกต่างกัน วัฒนธรรมต่างกัน จะมีการสื่อสารที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้ส่งสาร จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการสื่อสาร นอกจากนี้ผู้ส่งสารยังจะต้องทราบพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสารเสียก่อน จึงจะสามารถทำการสื่อสารให้ได้ผลดี

สาร (Message) หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารส่งให้ผู้รับสาร โดยสารจะเป็นตัวแทนของความคิดที่ส่งผ่านไปตามสื่อ และไปกระตุ้นให้เกิดความหมายแก่ผู้รับสาร ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การเขียน ภาพ เสียงเพลง ฯลฯ ก็นับว่าเป็นสารทั้งหมด ซึ่งสารที่ดีจะต้องเป็นสารที่เรียกร้องความสนใจ (Attention) ทำให้เกิดประสบการณ์ร่วมกัน (Common Experience) และสารนั้นจะไม่มี ความหมายเลยถ้าผู้รับสารไม่มีความสามารถในการอ่าน หรือแปลความต่อสารนั้น

ช่องทางในการสื่อสารหรือสื่อ (Channel) การใช้ช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสม จะทำให้การสื่อสารบรรลุผล เพราะช่องทางการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับผู้รับสารในการเลือก จดจำ เช่น เมื่อผู้ส่งสารเปลี่ยนความเร็วในการพูด ระดับเสียง และคุณภาพเสียง ผู้รับสารก็จะเลือก จดจำเนื้อหาของสารได้มาก แต่ถ้าผู้ส่งสารเฉยเมยต่อการใช้ช่องทางในการสื่อสาร ย่อมทำให้ผู้รับ สารไม่อาจจดจำสารนั้นได้ ความคล่องตัวในการใช้ช่องทางในการสื่อสารกับผลสัมฤทธิ์ในการ สื่อสารมักไปด้วยกัน และวิธีการสื่อสารที่ดี มักจะชักจูงใจผู้รับสารได้ดี

ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง ผู้ที่รับข่าวสารจากแหล่งสาร เป็นจุดหมายปลายทางที่ สารส่งไปถึง อาจเป็นบุคคลที่กำลังรับฟัง ดูหรืออ่านข่าวสาร หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น ผู้ฟัง คำบรรยายหรือมวชน

โดยปกติแล้วผู้รับสารจะทำหน้าที่เป็นคนถอดรหัส (Decode) ข่าวสารที่มาจากแหล่ง ข่าวสารด้วยตนเอง ยกเว้นบางกรณีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ผู้รับ สารอาจไม่สามารถถอดรหัสได้ ต้องอาศัยบุคคลอื่น เช่น คนอ่านหนังสือไม่ได้ต้องอาศัยบุคคลอื่น อ่านให้ฟัง เป็นต้น

ผู้รับสารก็เช่นเดียวกับผู้ส่งสาร คือ จะต้องมีส่วนประกอบต่อไปนี้รวมอยู่ด้วย จึงจะทำ ให้การสื่อสารได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารแต่ละครั้ง

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) ประกอบด้วย ความสามารถในการ ฟัง การอ่าน และการคิด ถ้าผู้รับสารไม่มีทักษะเหล่านี้ เข้าจะไม่สามารถรับและถอดรหัสได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสังคมใดก็ตามที่มีผู้อ่านออกเขียนได้น้อย สังคมนั้นพัฒนาค่อนข้างช้า

2. ทักษะคติ (Attitudes) ผู้รับสารจะถอดรหัสของสารได้ขึ้นอยู่กับทัศนคติที่เขา มีต่อตนเอง ทัศนคติที่มีต่อผู้ส่งสาร และทัศนคติที่มีต่อเนื้อหาสาร คือ ผู้รับสารที่จะถอดรหัสได้อย่าง มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องไม่ดูถูกตนเอง ไม่อคติต่อข่าวสารที่จะรับ และต้องให้ ความเชื่อถือต่อผู้ส่งสาร

3. ระดับความรู้ (Knowledge) การสื่อสารจะได้ผลดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าจะ มีความเข้าใจในลักษณะเนื้อหาสาร ธรรมชาติของการสื่อสารแค่ไหน ถ้าหากว่าผู้รับสารไม่เข้าใจ แล้ว จะทำให้การรับสารผิดไป ไม่ตรงกับที่ผู้ส่งสารต้องการจะให้ผู้รับสารได้รับ

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Social & Cultural System) บุคคลที่มีวัฒนธรรม ตำแหน่งในสังคม สถานภาพ กลุ่มสมาชิก การดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ย่อมจะทำให้การ รับและแปลความหมายของสารผิดไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมจะทำให้วิถีทางการสื่อสาร เปลี่ยนไปด้วย

จากองค์ประกอบของการสื่อสาร ในส่วนของผู้ส่งสารและผู้รับสาร จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเหมือนกัน คือ จะต้องประกอบไปด้วยทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ระบบสังคม และวัฒนธรรม ในส่วนของทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) ของผู้รับสารจะอยู่ในรูปของการพูดและการเขียน แต่ในขณะที่ทักษะในการสื่อสารของผู้รับสารจะอยู่ในรูปของการฟังและการอ่าน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 4 ประการ จะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการสื่อสาร และองค์ประกอบของการสื่อสารในแต่ละตัวจะมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน ดังนั้นผลของการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดในหน่วยทหารของกองทัพบก จึงควรคำนึงถึงรายละเอียดปลีกย่อยในองค์ประกอบของการสื่อสารเหล่านี้ด้วย โดยเฉพาะการศึกษาถึงอิทธิพลของการสื่อสารที่มีต่อผู้รับสาร

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้สนับสนุนสมมติฐานการศึกษารื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” ในเรื่องการสื่อสารเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดในหน่วยทหารผู้รับสารจะมีความรู้และทัศนคติแตกต่างกันอย่างไรขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ระดับความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรม ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

การสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคลเกิดขึ้นตลอดเวลา มนุษย์ทุกคนต้องสื่อสารเพื่อความรู้และความเข้าใจที่ตรงกัน มนุษย์แต่ละคนมีเกิดความแตกต่างกันในเรื่องของการเลือกสรรข่าวสารของมนุษย์ ซึ่งงานการศึกษาของ เดอเฟลอร์ (Defleur, 1982, p. 440) ได้เสนอทฤษฎีที่กล่าวถึงตัวแปรแทรก (Intervening Variables) ที่มีอิทธิพลในกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ได้ชี้ให้เห็นว่าข่าวสารมิได้ไหลผ่านสื่อถึงผู้รับสารและเกิดผลโดยตรงทันที แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคน เช่น ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่จะมีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารนั้น ทำให้เกิดผลไม่เหมือนกัน หรือไม่เป็นไปตามเจตคติของผู้ส่งสาร ทฤษฎีที่สำคัญของเดอเฟลอร์เกี่ยวกับเรื่องนี้มีด้วยกัน 3 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference Theory)

ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference Theory) เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในทางจิตวิทยา เช่น ทักษะคิด ค่านิยมและ

ความเชื่อ ทำให้ความสามารถในการเปิดรับข่าวสารหรือตีความข่าวสารจากสื่อแตกต่างกัน ไม่มี
ความสอดคล้องกัน หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคล มีดังนี้

- มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยา
- ความแตกต่างนี้บางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาคหรือทางร่างกาย
ของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้
- มนุษย์ซึ่งถูกชูปเลี้ยงภายใต้สภาพการณ์ต่าง ๆ จะเปิดรับความคิดเห็น
แตกต่างกันออกไปอย่างกว้างขวาง
- จากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ ที่รวมเป็น
ลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคล

ความแตกต่างดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นสภาวะเงื่อนไข (Conditioning) ที่กำหนดการ
รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อบุคคล กล่าวคือ ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลจะมี
อิทธิพลต่อผลการสื่อสาร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผลของการสื่อสารที่มุ่งหวังจะเกิดขึ้นกับผู้รับสาร
คือ ความรู้เรื่องยาเสพติดและทัศนคติเชิงบวกต่อการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติด ดังนั้น
การที่บุคคลมีความแตกต่างกันจะมีผลต่อการเปิดรับและมีอิทธิพลต่อผลการสื่อสารที่แตกต่างกัน

2. ทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social Categories Theory)

ทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social Categories Theory) กล่าวว่าไว้ว่า มนุษย์ที่มีลักษณะทาง
สังคมคล้ายกัน จะแสดงพฤติกรรมการสื่อสารคล้ายคลึงกัน พฤติกรรมการสื่อสารนี้ได้แก่ การเปิดรับ
สื่อ ความชอบต่อสื่อประเภทต่าง ๆ และผลของการสื่อสาร เป็นต้น สำหรับลักษณะทางสังคมที่
สำคัญนั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา อายุ เพศ และภูมิฐานะ เป็นต้น
มนุษย์ที่มีลักษณะทางสังคมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มักจะมีความสนใจหรือมีพฤติกรรมในทางเดียวกัน

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Relations Theory)

ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Relations Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึง
ความสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างผู้รับสารกับบุคคลอื่นในสังคม ในลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิหรือกลุ่ม
ทุติยภูมิ โดยกลุ่มปฐมภูมิที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน หรือในครอบครัว
และวงศาคณาญาตินี้ จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากกว่ากลุ่มทุติยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิด
น้อยกว่า ข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากสื่อมักจะถูกรับรู้หรือตีความโดยมีอิทธิพลของกลุ่มหรือบุคคล
ในกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น การที่ปัจเจกบุคคลจะเชื่อข่าวสารจากโฆษณาใดหรือไม่นั้น
มักจะได้รับอิทธิพลจากการปรึกษาหารือไต่ถามเพื่อนฝูงหรือผู้ใกล้ชิด อิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้
ข่าวสารในลักษณะนี้เราเรียกว่า “อิทธิพลของบุคคล” (Personal Influence)

ความแตกต่างของบุคคลในเรื่องสรีระ ภูมิหลัง และสภาพแวดล้อม นับได้ว่าเป็น เหตุผลพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้พฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และ ส่งผลไปถึงความแตกต่างในทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ดังนั้น การเลือกจดจำเนื้อหาสาระที่ได้รับ จึงเท่ากับการช่วยเสริมให้ทัศนคติหรือความ เชื่อเดิมของมนุษย์เรามีความมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

ส่วนวิลเบอร์ ชแรมม์ (Schramm, 1973a, pp. 141-150) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ในด้านต่าง ๆ ของการเลือกเปิดรับสาร ซึ่งเป็นขั้นแรกของการเรียนรู้และจดจำสารของผู้รับสาร ดังต่อไปนี้

1. การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร เนื่องจากผู้รับสารแสวงหาข่าวสารเพื่อ สนองจุดประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสารจึงช่วยให้ผู้รับ สารได้เรียนรู้ว่า ข่าวสารมีประโยชน์ที่แตกต่างกัน จึงก่อให้เกิดพัฒนาการปรับปรุงอุปนิสัยและ รูปแบบการแสวงหาข่าวสาร

2. ประสบการณ์ เนื่องจากผู้รับสารย่อมมีประสบการณ์เกี่ยวกับข่าวสาร วัตถุประสงค์ของ ฯลฯ แตกต่างกันไป ประสบการณ์จึงเป็นตัวแปรที่ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารต่างกัน

3. ภูมิหลังที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้รับสารมีความสนใจในสื่อที่แตกต่างกัน

4. ความสามารถในการรับสาร ทั้งสภาพร่างกายจิตใจของคนจะมีส่วนสัมพันธ์กับ ความสามารถในการรับข่าวสารของบุคคล

5. บุคลิกภาพ เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสาร ซึ่งมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวใจ และพฤติกรรมของผู้รับสาร

6. การศึกษาและสภาพสังคม นับเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ ขึ้นในตัวบุคคล และเป็นตัวชี้พฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลนั้น ทั้งการเลือกเปิดรับสื่อและการ เลือกเนื้อหาของข่าวสาร

7. อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสารแต่ละคน เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผู้รับ สารเข้าใจความหมายของข่าวสาร หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายในข่าวสารของ ผู้รับสาร

8. ทัศนคติถือเป็นตัวแปร ที่กำหนดการรับและการตอบสนองต่อข่าวสารหรือสิ่งเร้า ต่าง ๆ ด้วยการแสดงออกมาทางพฤติกรรมของผู้รับที่มีต่อข่าวสารแต่ละประเภทที่พบ ทัศนคติของ ผู้รับสารเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงไป การรับข่าวสารและการตอบสนองต่อ ข่าวสารก็จะแตกต่างกันไปด้วย

นอกจากนี้ลักษณะของตัวผู้รับสาร ลักษณะของครอบครัวซึ่งเป็นพื้นฐานการเลี้ยงดูของแต่ละบุคคลก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดบุคลิกภาพ ตลอดจนการเรียนรู้ การเกิดทัศนคติ และพฤติกรรม ตามทฤษฎีจิตวิทยารายบุคคล (Individual Psychology) ของ Adler (1913, p. 1) เป็นทฤษฎีที่มุ่งทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ โดยคำนึงถึงความซับซ้อนและการจัดระบบของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีจิตวิทยารายบุคคล (Individual Psychology)

โครงสร้างของทฤษฎี

โครงสร้างทฤษฎีบุคลิกภาพ ของ Adler มี 6 ประการสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การยึดถือสิ่งที่เป็นจินตนาการ (Fictional Finalism)
2. การแสวงหาความยิ่งใหญ่ (Striving for Superiority)
3. ความรู้สึกด้อยและการชดเชย (Inferiority Feeling and Compensation)
4. ความสนใจสังคม (Social Interest)
5. แบบแผนชีวิต (Style of Life)
6. การเลี้ยงดูของบิดามารดา

Adler (1913, p. 1) กล่าวถึงอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล การสร้างบุคลิกภาพเป็นผลสืบเนื่องมาจากสิ่งที่เป็นมาแต่กำเนิด (Organism) เพราะมนุษย์มีระยะเวลาที่เป็นทารกยาวนาน ในช่วงนั้นบุคคลจะได้รับอิทธิพลของเจตคติในครอบครัวของตน หรืออิทธิพลของพ่อแม่ผู้ปกครองซึ่งทำให้นักคิดอาจรู้สึกถึงความรู้สึกด้อยและพยายามหาทางชดเชย โดยวิธีการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อลบล้าง เพื่อให้ตนรู้สึกดีในกลุ่มผู้ใหญ่โดยการแสวงหาความยิ่งใหญ่ การยึดถือสิ่งที่เป็นจินตนาการและเดินไปสู่จินตนาการแห่งตนโดยมีความรู้สึกเกี่ยวกับสังคมและความสนใจสังคม ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนากายของบุคคล ถือเป็นเรื่องของการณ์สามัญสำนึก (Common Sense) ดังนั้นวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคนมีแบบแผนชีวิตที่หลากหลายในส่วนของ การเลี้ยงดู การพัฒนาบุคลิกภาพในช่วง 5 ปีแรกนั้น “สิ่งแวดล้อม” (Milieu) ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และยังรวมถึงเจตคติที่พ่อแม่มีต่อเด็ก สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องก็เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพ

ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับบุคลิกภาพ

ในเรื่องความสัมพันธ์ของครอบครัว Adler กล่าวว่าลำดับการเกิดทำให้บุคลิกภาพของบุคคลแตกต่างกัน ดังนี้

1. บุตรคนแรก มักจะมีบุคลิกภาพ เป็นคนเอาจริงเอาจังต่อชีวิต มีความรับผิดชอบ มักเป็นผู้นำผู้ไว้อำนาจ แต่ถ้าแก้ความก้าวร้าวไม่ได้ บุตรคนโตมักมีบุคลิกภาพก้าวร้าว เกร่งเกรียด และอิจฉาริษยา

2. บุตรคนรอง มักมีบุคลิกภาพ เป็นคนไม่เกร่งเกรียด ไม่เอาจริงเอาจัง มีนิสัยรักสนุก ไม่ค่อยสนใจที่จะเป็นผู้นำ แต่เมื่อลูกคนรองมีน้อง ความรู้สึกการแข่งขันจะเกิดขึ้นทันที ถ้าในครอบครัวมีสัมพันธภาพไม่ดีอาจทำให้บุตรคนรองที่กลายเป็นบุตรคนกลาง อาจมีความรู้สึกว่าพ่อแม่ลำเอียง

3. บุตรคนสุดท้อง มักมีบุคลิกภาพเป็นคนที่เอาแต่ใจตนเอง ช่างประจบ ชอบให้ผู้อื่นช่วยเหลือ ได้รับความรักความเอ็นดูจากบิดามารดา บุตรคนพี่ และผู้เลี้ยงดูค่อนข้างมาก

4. บุตรคนเดียว หรือลูกโทน มักจะมีบุคลิกภาพที่มักจะเอาแต่ใจตนเอง มักถูกตามใจจนเคยตัว แต่ถ้าครอบครัวสอนให้รู้เหตุรู้ผลลูกโทนจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง อนาคต นับถือตนเอง แต่ความรับผิดชอบอาจน้อย เพราะต้องการสิ่งใดก็มักจะได้โดยง่าย จึงไม่รู้ค่าของสิ่งที่มี

ทฤษฎีจิตวิทยารายบุคคล (Individual Psychology) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวกับบุคลิกภาพ สามารถนำมาใช้ประกอบการศึกษาเรื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” ในเรื่องลักษณะครอบครัว ลำดับการเป็นบุตร และจำนวนพี่น้องในครอบครัวที่แตกต่างกันของพลทหารกองประจำการแต่ละนาย เป็นปัจจัยทางประชากรศาสตร์ด้านสังคม ที่ส่งผลต่อความรู้และทัศนคติในเรื่องยาเสพติดและการป้องกันปราบปรามปัญหาเสพติดแตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารดังที่กล่าวมานี้ ใช้ประกอบการศึกษาเรื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มี ต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” ในประเด็นของความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์ทั้งลักษณะทั่วไปของกำลังพล ได้แก่ อายุ ศาสนา สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา ลักษณะทางประชากรด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพและรายได้ก่อนรับราชการทหาร ลักษณะทางประชากรด้านสังคม ได้แก่ จำนวนพี่น้อง ลำดับการเป็นบุตร ลักษณะที่อยู่อาศัย ลักษณะชุมชน และการเข้าสังคม ทั้งนี้เพื่อทราบถึงอิทธิพลของเรื่องดังกล่าวที่มีต่อผลของการสื่อสารด้านความรู้และทัศนคติในเรื่องยาเสพติด

ในการสื่อสารเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารแต่ละหน่วยในกรุงเทพมหานคร ถือว่าเป็นการสื่อสารภายในองค์กรกองทัพบก เป็นนโยบายที่ทุกหน่วยต้องรับนำไปสื่อสารให้เกิดผลในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลทหารกองประจำการที่เข้ามารับราชการทหารตามหน้าที่ของชายไทย ต้องได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องดังกล่าว และเกิดความตระหนักถึงโทษภัย

ของยาเสพติด เกิดทัศนคติที่เหมาะสม และไม่มีพฤติกรรมการใช้การเสพยาเสพติดในระหว่างที่รับราชการและหลังจากที่พ้นจากหน้าที่ไปแล้ว ซึ่งช่องทางการสื่อสารที่ใช้เป็นหลักระหว่างภารกิจการรับราชการเป็นพลทหารกองประจำการในหน่วยทหาร คือ “การสื่อสารระหว่างบุคคล”

โรเจอร์ และ ชูเมคเกอร์ (Roger & Shoemaker, 1971, pp. 145, 252) ได้กล่าวถึงช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ว่าเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลต่อบุคคล เพื่อที่จะถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร และยังกล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลในด้านการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีประสิทธิภาพที่สุดในการทำให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไป ซึ่งสื่อบุคคลจะมีประโยชน์ในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร เพราะสื่อบุคคลจะเป็นผู้สร้างความชัดเจนต่อสารได้อย่างดียิ่ง จนทำให้ตัดสินใจยอมรับสารในที่สุด

เคทส์ และ ลาร์ซาร์สเฟลด์ (Katz & Lazarsfeld, 1955, p. 27, อ้างถึงใน บำรุง สุขพรรณ, 2549, น. 12) อธิบายว่าบทบาทของสื่อบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ฉะนั้นการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นจูงใจ สื่อมวลชนมีความสำคัญในการให้ความรู้ และอาจมีผลในการสร้างทัศนคติในเรื่องที่บุคคลยังไม่เคยรับรู้มาก่อน

นักปราชญ์ทางสื่อสารมวลชนหลายท่านยอมรับความสำคัญของการสื่อสารระหว่างบุคคลมากกว่าอิทธิพลของสื่อมวลชน ในขณะที่สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (อายุวัฒน์ จุนสมพิศศิริ, 2537, น. 18)

ในส่วนของนักวิชาการด้านการสื่อสารของประเทศไทย พัทณี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒน์านุกูล, และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2541, น. 191) อธิบายความหมายของการสื่อสารระหว่างบุคคลไว้ว่า เป็นการสื่อสารโดยตรงระหว่างคนสองคน หรือมากกว่าสองในระยะห่างทางกายภาพพอที่จะเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวกาย) และปฏิบัติยาตอบสนองแบบปัจจุบันทันที และได้เปรียบเทียบลักษณะช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อมวลชน รวมถึงปฏิบัติยาติดต่อระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

การเปรียบเทียบลักษณะช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล
และสื่อสารมวลชน

ลักษณะ/คุณสมบัติ	สื่อบุคคล	สื่อมวลชน
การไหลของข่าวสาร	การสื่อสารสองทาง	การสื่อสารทางเดียว
สภาพของการสื่อสาร	เห็นหน้ากัน	ผ่านสื่อ
ปฏิกริยาที่อาจมีได้	สูง	ต่ำ
แนวโน้มในการเลือกรับสารจะไม่เกิดขึ้น	สูง	ต่ำ
ความเร็วในการเข้าถึงผู้ฟังกลุ่มใหญ่	ช้า	เร็ว
ผลลัพธ์	สร้างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	เปลี่ยนแปลงความรู้

ที่มา: แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5, น. 192), โดย พัทณี เที่ยจรรยา, เมตตา วิวัฒนาบุญกุล, และ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2541, กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

โดยสรุปการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร และเกิดปฏิกริยาตอบสนอง โดยปกติแล้วจะเป็นการสื่อสารโดยการพูดที่ผู้พูดและผู้ฟังปรากฏตัวต่อหน้ากัน สารที่สื่อกันนั้นประกอบด้วยวัจนสารและอวัจนสาร และเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จำนวนผู้ร่วมในการสื่อสารมีจำนวนน้อย โดยจำนวนสูงสุดจะเป็นเท่าใดขึ้นอยู่กับการสื่อสารนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ของการสื่อสารระหว่างบุคคล 3 ประการ ได้แก่

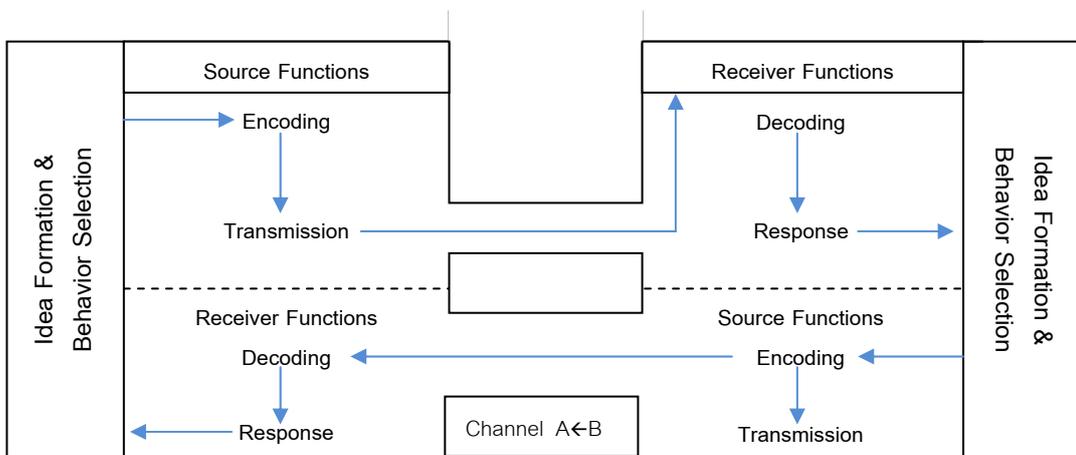
1. ทุกคนที่ร่วมในการสื่อสารจะต้องอยู่ใกล้ชิดกัน
2. ทุกคนที่ร่วมในการสื่อสารมีบทบาทเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร
3. โครงสร้างการสื่อสารมีความยืดหยุ่นสูงทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา

ลาซาร์เฟลด์ และ เมนเซล (Lazarsfeld & Menzel, 1968, p. 97) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) มีประสิทธิภาพกว่าสื่อมวลชน เพราะการพูดคุยกันแบบเป็นกันเอง และเป็นส่วนตัวทำให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดได้ง่ายขึ้น การเห็นหน้ากันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ทำให้ผู้พูดสามารถเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเรื่องที่จะพูดให้เป็นที่พอใจของผู้ฟังได้ และการเห็นหน้ากันนี้เองในแง่

จิตวิทยาแล้วทำให้ผู้ฟังซึ่งเป็นเป้าหมายของการชักจูงใจของผู้พูดมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับรางวัล
 อย่างทันทีทันใด อย่างน้อยที่สุดก็ในด้านที่แสดงความคิดเห็นของตนต่อผู้พูด

การสื่อสารระหว่างบุคคล สามารถแสดงโดยใช้แบบจำลองการสื่อความหมาย
 ระหว่างบุคคล ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1
 แบบจำลองการสื่อความหมายระหว่างบุคคล

ที่มา: การสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 26-27), โดย เสาวณีย์ สิทธิพานิช,
 2532, กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

แบบจำลองการสื่อความหมายระหว่างบุคคลนี้ ชี้ให้เห็นว่าบุคคลคนหนึ่งอาจทำ
 หน้าที่ได้ทั้งผู้ส่งและผู้รับ และให้เห็นถึงกระบวนการส่งข่าวสารจากผู้ส่งไปยังรับและจากผู้รับไปยัง
 ผู้ส่ง โดยเริ่มจากการที่ A เกิดความคิดขึ้นในรหัสความคิดของตนให้ออกมาในรูปของข่าวสาร แล้ว
 ส่งผ่านช่องทาง A-B ไปยัง B ซึ่งทำหน้าที่รับ B จะถอดรหัสข่าวสารนั้นตอบได้ การตอบได้นี้ คือ
 การที่ B เกิดความรู้สึกนึกคิด (ซึ่งเป็นผลจากการได้รับข่าวสารจาก A) เป็นผลให้เขาทำหน้าที่ส่งใน
 เวลาต่อมา ด้วยการใส่รหัสความคิดของตนให้ออกมาในรูปของข่าวสาร และส่งผ่านช่องทาง A-B
 ไปยัง A ซึ่งตอนนี้จะเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้รับ A จะถอดรหัสของข่าวสารที่ได้รับจาก B และตอบได้
 ต่อข่าวสารนั้น การตอบได้นั้น คือ การที่ A เกิดความรู้สึกนึกคิด และทำให้ B เปลี่ยนบทบาทไปเป็น
 ผู้ส่งอีกครั้งหนึ่ง (เสาวณีย์ สิทธิพานิช, 2532, น. 26-27)

ในการสลับบทบาทระหว่าง A กับ B จะมีความถี่มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับระยะห่าง
 ของ A และ B ด้วย ถ้า A และ B อยู่ห่างกันมาก โอกาสในการติดต่อแบบเปลี่ยนบทบาทกันอาจมี

น้อย แต่ถ้า A และ B มีการติดต่อแบบเผชิญหน้ากันการสลับบทบาทในการเป็นผู้รับและผู้ส่งจะถี่มากขึ้น

ผลของการสื่อสารที่พึงประสงค์ดังกล่าว ย่อมจะมาจากกาที่ผู้รับสารได้รับข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดจนบังเกิดความรู้ความเข้าใจเสียก่อน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้จะได้รับการเผยแพร่ไปยังผู้รับสารได้โดยผ่าน “การสื่อสารระหว่างบุคคล” ซึ่งเมื่อสื่อดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ไปยังผู้รับสารแล้ว “ผู้รับสารหรือพลทหารกองประจำการ” เป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบหนึ่งทางการสื่อสารที่มีความสำคัญยิ่งต่อสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสาร เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จะรับทราบข่าวสารที่เผยแพร่หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกาที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อหรือไม่นั่นเอง ซึ่งนอกจากผู้รับสารจะพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารหรือแหล่งสารแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสนใจแรงจูงใจหรือวัตถุประสงค์ที่คาดหวังจะได้รับจากการสื่อสาร ตลอดจนประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว รวมทั้งความพร้อมที่จะเลือกรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อ นั้น ๆ ด้วย

กระบวนการเลือกรับข่าวสาร

ปัจจัยการสื่อสารที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในแต่ละครั้ง ก็คือ กระบวนการเลือกสรร (Selective Processes) ของผู้รับสาร ข่าวสารต่าง ๆ แม้ว่าจะได้รับการเตรียมมาอย่างพิถีพิถัน ใช้ผู้ถ่ายทอดที่มีความสามารถและความน่าเชื่อถือสูง หรือใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพมากก็ตาม แต่สิ่งเหล่านี้ก็ได้ประกันความสำเร็จของการสื่อสารไปยังผู้รับสารตามที่คุณส่งสารต้องการได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้เพราะผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ตามความต้องการ ตามความเชื่อ ตามทัศนคติ ตามความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ฯลฯ ที่แตกต่างกัน กระบวนการที่ผู้รับข่าวสารแต่ละคนจะเลือกรับข่าวสารที่มีอยู่ เพื่อนำมาพิจารณาไตร่ตรอง ในการเปิดรับข่าวสาร และเพื่อแปลความหมายของข่าวสารนั้นออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นักทฤษฎี และนักจิตวิทยาทางการสื่อสาร เรียกว่า กระบวนการเลือกรับข่าวสารประกอบไปด้วยพฤติกรรม 3 ประการ คือ (Scharmm, 1973, p. 150)

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure of Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น การเลือกฟังการประกาศของบุคคลใดบุคคลหนึ่งบนเวทีปราศรัย เลือกเปิดวิทยุกระจายเสียงสถานีใดสถานีหนึ่ง หรือเลือกฟังวิทยุโทรทัศน์ช่องใดช่องหนึ่ง เป็นต้น

การเลือกเปิดรับสารได้มีการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง และพบว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ทักษะคิดเดิมของผู้รับสาร ตามทฤษฎีความไม่ลงรอยของความรู้ความเข้าใจ (Theory of Cognitive Dissonance) ที่เสนอโดยเฟสติงเจอร์ (Festinger, 1957) นั้น กล่าวว่า บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดเดิมของตนเอง ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมแล้ว จะเกิดภาวะทางจิตในที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า “Cognitive Dissonance” ดังนั้นการที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวสารที่ลงรอยกับความคิดของตน เฟสติงเจอร์ยังชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความได้เปรียบเสียเปรียบก้ำกึ่งกัน เช่น ระหว่างการซื้อรถยนต์ยี่ห้อ A กับรถยนต์ยี่ห้อ B ที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้น ๆ (Reinforcement Information) มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดกับสิ่งที่กระทำลงไป

อย่างไรก็ดี แนวคิดทฤษฎีที่ว่าด้วยการเลือกเปิดรับข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติเดิมนั้น บางครั้งต้องพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น เราอาจจะพบว่าผู้นิยมพรรคการเมืองพรรคหนึ่งชอบไปฟังการปราศรัยหาเสียงของพรรคการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม พฤติกรรมเช่นนี้อาจเป็นเพราะบุคคลนั้นต้องการรับรู้ข้อมูลจากฝ่ายตรงกันข้าม เพื่อเป็นประโยชน์ในการปกป้องความเชื่อของตนเองก็ได้ หรืออาจจะเป็นเหตุผลอื่น เช่น เพื่อความสนุกสนานบันเทิงหรือเพราะสนใจในเรื่องนั้นเป็นพิเศษ เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วในการเปิดรับข่าวสารผู้รับสารมักจะเลือกรับสิ่งที่สนับสนุนความคิดเดิมของตนเสมอ

นอกจากทัศนคติดั้งเดิมที่เป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยด้านสังคม จิตใจ และลักษณะส่วนบุคคลอีกมากมายหลายประการที่ทำให้เราพบว่า คนบางคนเลือกอ่านหนังสือพิมพ์มติชน คนบางคนเลือกที่จะพูดคุยกับผู้รู้ผู้ชำนาญ คนบางคนเลือกดูข่าวช่อง 5 คนบางคนดูข่าวช่อง 9 ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ระดับการศึกษา วัย อาชีพ รายได้ ฯลฯ) ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ฯลฯ

2. การเลือกรับรู้หรือตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขั้นต่อมา เมื่อบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดแล้วก็ถือว่าข่าวสารนั้นจะถูกรับรู้เป็นไปตามเจตนาธรรมของผู้ส่งสารทั้งหมด ผู้รับสารแต่ละคนอาจจะตีความหมายข่าวสารขึ้นเดียวกันที่ส่งผ่านสื่ออย่างไม่ตรงกัน เช่น การลดค่าเงินบาท บางคนอาจจะมองว่ามีผลดี บางคนอาจจะเห็นว่าผลเสียมากกว่า หรือการเล่นสเก็ต บางคนอาจจะมองว่า

เป็นกีฬาพักผ่อนหย่อนใจ บางคนอาจจะคิดว่าเป็นแหล่งมั่วสุมสิ้นเปลือง หรือแม้แต่ภาพโป๊ บางคนมองว่าเป็นศิลปะ บางคนว่าเป็นอนาจาร เป็นต้น ความหมายของข่าวสารที่ส่งไปถึงจึงมีได้อยู่ที่ตัวอักษร รูปภาพ หรือคำพูดเท่านั้น แต่อยู่ที่ผู้รับสารจะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความความหมายความเข้าใจของตัวเองหรือตามทัศนคติตามประสบการณ์ ตามความเชื่อ ตามความต้องการ ตามความคาดหวัง ตามแรงจูงใจ ตามสภาวะร่างกายหรือสภาวะอารมณ์ขณะนั้น เป็นต้น

3. กระบวนการเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของผู้รับสารเอง และมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า ดังนั้น การสื่อสารและการรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ อาจจะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แม้ว่าผู้รับสารจะได้รับสารนั้นครบถ้วน แต่ผู้รับสารอาจจะไม่สนใจจดจำสิ่งที่เราต้องการให้รู้ให้จดจำก็เป็นได้เสมอ

การเลือกจดจำนั้นเปรียบเสมือนเครื่องกรองชั้นสุดท้ายที่มีผลต่อการส่งสารไปยังผู้รับสาร ในบางครั้งข่าวสารอาจจะถูกปฏิเสธตั้งแต่ขั้นแรกโดยการไม่เลือกรับรู้ ในกรณีที่ผู้รับสารหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เช่น การถ่ายทอดวิทยุ โทรทัศน์รายการเดียวกันทุกช่องในเวลาพร้อม ๆ กัน) ผู้รับสารก็อาจจะพยายามตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจหรือความต้องการของตนเอง แต่หากว่าข่าวสารนั้นไม่เปิดโอกาสให้ตีความหมายแตกต่างกันไปได้ เนื่องจากมีความชัดเจนที่เข้าใจตรงกันอยู่แล้ว ผู้รับสารก็ยังมีโอกาสปฏิเสธข่าวสารนั้นได้อีกเป็นขั้นสุดท้าย กล่าวคือ เลือกจดจำเฉพาะบางส่วนที่ตนเองสนใจหรือต้องการเท่านั้น

กระบวนการเลือกสรร (Selective Processes) ของผู้รับสาร ใช้ประกอบการศึกษาเรื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” โดยให้ผู้รับสารซึ่งเป็นกำลังพลได้ประเมินถึงผลของการสื่อสารในแง่การรับรู้และการจดจำเรื่องยาเสพติดผ่านสื่อบุคคลทั้งภายในและภายนอกหน่วยทหารที่แตกต่างกัน และใช้แนวคิดทฤษฎีตั้งที่กล่าวมาอธิบายถึงลักษณะของผลการสื่อสารอันเกิดจากการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลตามที่ได้ศึกษาครั้งนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ ความรู้ และทัศนคติ

การสื่อสารเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารมีวิธีการที่สำคัญวิธีหนึ่ง คือ “การอบรมและการสอน” โดยผู้บังคับบัญชา และวิทยากรภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้พลทหารกองประจำการได้เรียนรู้เรื่องการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและโทษภัยของยาเสพติดที่ส่งกระทบต่อทั้งตัวเอง ครอบครัว และสังคม นอกเหนือจากการเรียนรู้ในระหว่างประจำการ กำลังพลส่วนใหญ่จะได้รับการอบรมและเรียนรู้เรื่องยาเสพติดจากการอบรมสั่งสอน การหล่อหลอมจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่มาก่อน โดยการเรียนรู้เรื่องยาเสพติด ถือเป็นก้าวแรกของการสร้างความรู้ความเข้าใจ และมีผลถึงขั้นเปลี่ยนแปลงทัศนคติตามเป้าประสงค์ของการสื่อสาร

ความหมายของ “การเรียนรู้” การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มนุษย์เราจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

องค์ประกอบสำคัญของ “การเรียนรู้” ในการสื่อสารความหมายจากการอบรม และการให้การศึกษาแก่บุคคลนั้น เป้าหมายสำคัญ คือ ต้องการจะให้ผู้รับสารเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ต้องการจะถ่ายทอด ซึ่งรวมไปถึงการมีเจตคติที่ดี ตลอดจนการฝึกให้เกิดความชำนาญด้วย ซึ่งในเรื่องของการเรียนรู้เรื่องการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้รับสารจะต้องมีทัศนคติที่เหมาะสมต่อยาเสพติด คือ ไม่คิดข้องเกี่ยวกับยาเสพติด และมีพฤติกรรมที่ไม่ใช้ ไม่ริลงยาเสพติดอย่างมั่นคง

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในตัวบุคคลได้และจะมีปริมาณมากน้อย หรือมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ คือ

1. แรงจูงใจ (Motive) เปรียบเสมือนบันไดขั้นต้น ของการที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ คนเราจะเรียนรู้ได้ดี หากเขามีแรงจูงใจในบทเรียนที่เขาเรียน เช่น เรื่องนั้นแปลกใหม่ น่าตื่นเต้น หรือตรงกับความต้องการของเขา

2. กระบวนการสอน (Teaching Procedure) ในบางครั้งผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะเรียนเรื่องนั้นอยู่แล้ว แต่กลับพบว่าเขาไม่ค่อยเข้าใจในเรื่องนั้นมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการสอนของผู้สอนไม่ดีพอ กระบวนการสอนที่จะส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นกระบวนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้อย่างแจ่มแจ้ง ไม่สับสนงุนงง เช่น มีการอธิบายดี การยกตัวอย่างยกได้ใกล้เคียงกับความจริง ทำให้ผู้เรียนเห็นภาพพจน์ สอนได้ตรงกับที่ผู้เรียนจะรับรู้ได้ สรุปก็คือ กระบวนการสอนจะต้องประกอบด้วยวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนรับรู้ถึงจุดหมายที่ตั้งไว้

3. กระบวนการเรียน (Studying Procedure) เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การเรียนรู้ของคนเรานั้น เกิดจากการที่ประสาทสัมผัส (Sense) ได้รับความเร้าจากสิ่งเร้า (Stimulus) บุคคลจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งเร้านั้นอย่างถูกต้องมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของสิ่งเร้า การเรียนรู้นั้นจะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับว่า กระบวนการเรียนของเขานั้นได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งเร้าโดยตรงมากน้อยเพียงใดด้วย ดังนั้นผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเรียนที่ตนได้มีโอกาสได้สัมผัสมาก จึงเกิดความเข้าใจและการรับรู้ที่ถูกต้องกว่าผู้เรียนที่เรียนจากคำบอกเล่า หรือจากการท่องจำแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งตรงกับปรัชญาการศึกษาที่ว่า “Learning by Doing”

ลำดับขั้นของพฤติกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ ในกระบวนการเรียนรู้ของคนเรานั้น จะประกอบด้วยลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งนักจิตวิทยาได้อธิบายกันไว้หลายท่าน เช่น ครอนบาค, บรูเนอร์, ดีคัฟเฟอร์ และ บลูมกาเย

1. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวความคิดของครอนบาค (Cronbach) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ของคนเราไว้ว่า ในการเรียนรู้นั้นจะมีขั้นตอน ดังนี้ (พิมล อภิศักดิ์มินตรี, 2544, น. 34)

- 1.1 จุดหมาย (Goal) หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนควรจะได้รับจากการเรียน
- 1.2 ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะ และความสามารถในการเรียน
- 1.3 สถานการณ์ (Situation) หมายถึง ตัวผู้สอน บทเรียน วิธีสอน สื่อการสอน กิจกรรมการเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมอื่น ๆ
- 1.4 การแปลความหมาย (Interpretation) หมายถึง การพิจารณาและตีความหมายในสถานการณ์ที่ได้รับรู้มา
- 1.5 การตอบสนอง (Response) หมายถึง การลงมือแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ที่ได้รับรู้มา
- 1.6 ผลที่ตามมา (Consequence) หมายถึง ผลที่เกิดจากการตอบสนองว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ ถ้าสอดคล้องถือว่ามี การเรียนรู้เกิดขึ้น แต่ถ้ายังไม่สอดคล้องแสดงว่ายังไม่มีการเรียนรู้เกิดขึ้น
- 1.7 ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หมายถึง การพบกับความผิดหวังจึงต้องไปตั้งต้นในขั้นที่หนึ่งใหม่

2. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวความคิดของบรูเนอร์ (Bruner) ได้อธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลไว้ว่าประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (พิมล อภิศักดิ์มินตรี, 2544, น. 34)

- 2.1 การรับความรู้ (Acquisition) เป็นขั้นของการรับความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้

2.2 การแปลงรูปของความรู้ (Transformation) เป็นขั้นของการแปลงรูปความรู้ที่ได้รับมาให้สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม หรือเหตุการณ์ปัจจุบัน

2.3 การประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นตอนของการประเมินผลว่าสิ่งที่ได้รับมาเป็นความรู้ใหม่ เมื่อผ่านขั้นการแปลงรูปของความรู้แล้วว่าดีหรือไม่ หรือทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้นเพียงใด

3. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวความคิดของบลูม (Bloom) ได้อธิบายลำดับขั้นของพฤติกรรมการเรียนรู้จากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูง รวม 6 ขั้น ตามลำดับ ดังนี้คือ (พินด อภิศักดิ์มนตรี, 2544, น. 35)

3.1 ความรู้ (Knowledge) หลังจากทีบุคคลได้เรียนรู้ไปแล้ว จะเกิดเป็นความรู้ติดตัวผู้เรียนโดยวัดได้จากการจำได้หรือท่องได้ เป็นต้น

3.2 ความเข้าใจ (Comprehension) ต่อจากขั้นที่ 1 คน คนนั้นจะแปลความหมายหรืออธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วในขั้นที่ 1

3.3 การนำไปใช้ (Application) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจแล้วจะสามารถนำความรู้และความเข้าใจไปใช้ได้ เช่น เรียนรู้การหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมใช้สูตรด้านกว้างคูณยาว ผู้เรียนสามารถอธิบายได้ ต่อจากนั้นผู้เรียนสามารถนำไปคำนวณหาพื้นที่ของที่ดินที่นักเรียนปลูกบ้านอยู่ เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ (Analysis) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 3 แล้ว บุคคลจะมีความสามารถในการวิเคราะห์ถึงที่มาของสูตร การคำนวณหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม ว่ามาจากผลรวมของพื้นที่ของหน่วยย่อย ๆ เป็นต้น

3.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 4 แล้ว บุคคลจะมีความสามารถในการสังเคราะห์หรือสร้างสูตรขึ้นมาใหม่ เช่น สูตรในการหาพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยมจะมีค่าเท่ากับครึ่งหนึ่งของรูปสี่เหลี่ยม เป็นต้น

3.6 การประเมินผล (Evaluation) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 5 แล้ว บุคคลนั้นจะมีความสามารถในการตัดสินหรือตีค่าหรือประเมินค่าของสิ่งที่พบเห็นว่าถูกต้องและดีงามหรือไม่ เป็นต้น

4. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวความคิดของกาเย (Gagne) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ของคนเราจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูง รวม 4 ขั้น ตามลำดับ ดังนี้ (พินด อภิศักดิ์มนตรี, 2544, น. 35)

4.1 การเรียนรู้ข้อเท็จจริง (Factual Learning) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ไปแล้ว จะแสดงพฤติกรรมโดยระบุชื่อ วัน เดือน ปี สถานที่และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

4.2 การเรียนรู้แนวความคิดหรือมโนภาพ (Conceptual Learning) เมื่อบุคคลเรียนรู้ในขั้นที่ 1 แล้ว จะสามารถบอกความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้

4.3 การเรียนรู้การใช้กฎเกณฑ์ (Principle Learning) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ในขั้นที่ 2 แล้ว บุคคลจะเรียนรู้ในขั้นที่ 3 คือ การอธิบาย และการแสดงความสัมพันธ์ของแนวความคิดหรือมโนภาพ (Concept) ได้

4.4 การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ในขั้นที่ 3 แล้ว บุคคลจะเรียนรู้ในขั้นที่ 4 คือ สามารถประยุกต์กฎเกณฑ์ ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และสามารถแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้

5. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวความคิดของพระพุทธรเจ้า ได้จัดขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ (พิมล อภิศักดิ์มนตรี, 2544, น. 36)

5.1 สุตมยปัญญา คือ การฟัง ก่อนที่เรียนรู้ได้ ผู้เรียนจะต้องตั้งใจฟังจากผู้สอน หรือจากสิ่งเร้าอื่น ๆ ที่ปรากฏ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้

5.2 สัจญาปัญญา คือ การจำ หลังจากที่ได้รับฟังข้อมูลหรือคำสอนมาแล้ว ผู้เรียนจะต้องจำให้ได้

5.3 จินตมยปัญญา คือ การคิด ผู้เรียนจะต้องรู้จักคิดในสิ่งที่รับฟังมาว่าสิ่งนั้นคืออะไร และมีรายละเอียดอย่างไร

5.4 ภาวนามยปัญญา คือ การตรวจสอบ ผู้เรียนจะต้องตรวจสอบสิ่งที่ได้รับฟังมาว่ามีความถูกต้องและเป็นไปได้หรือไม่เพียงใด

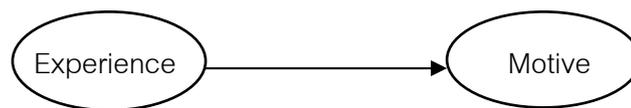
5.5 วิปัสสนาปัญญา คือ ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง หลังจากที่ได้เรียนรู้ที่ได้รับฟังจำได้ คิด ตรวจสอบในข้อมูลหรือคำสอนอย่างดีแล้ว ในขั้นสุดท้ายจะเกิดเป็นความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ที่เรียกว่า “รู้แจ้งเห็นแจ้ง” หรือ “ความหยั่งเห็น” (Insight)

6. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวความคิดของดีเคิฟเฟอร์ (De Keiffer) ได้อธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลไว้ว่า คนเราจะเกิดการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (พิมล อภิศักดิ์มนตรี, 2544, น. 34)

6.1 ประสบการณ์ (Experience) การที่เราเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ก็เพราะมีการเกี่ยวข้อง (Interact) กันระหว่างอินทรีย์ (Organism) กับสิ่งแวดล้อม (Environment) ในคนปกติทุกคนจะมีประสาทรับรู้ (Sense receptors) อยู่ด้วยกันทั้งนั้น ส่วนใหญ่ที่เราพูดถึงกันก็คือประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งได้แก่ ตา (การมองเห็น) หู (การได้ยิน) จมูก (การได้กลิ่น) ลิ้น (การลิ้มรส) และผิวหนัง (การสัมผัส) ประสาทสัมผัสเหล่านี้จะเป็นเสมือนช่องประตูที่จะให้บุคคลได้รับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ถ้าไม่มีประสาทสัมผัสเหล่านี้แล้วคนเราจะไม่มีโอกาสเรียนรู้ประสบการณ์

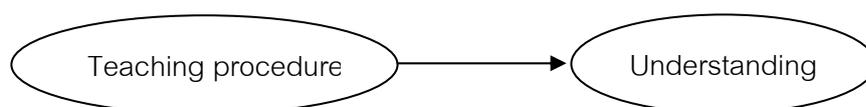
ต่าง ๆ ได้เลย ซึ่งก็เท่ากับว่าไม่สามารถเรียนรู้สิ่งใด ๆ ได้ด้วย ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับนั้น ย่อมจะแตกต่างกันไป บางชนิดเป็นฯ ประสบการณ์ตรง บางอย่างเป็นประสบการณ์แทน บางอย่างเป็นนามธรรม บางอย่างเป็นเพียงสัญลักษณ์

ดังนั้นการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับชนิดของ ประสบการณ์ที่ผู้รับสารได้รับมาแต่ก่อนด้วย ดังที่เปรียบว่าประสาทรับรู้เปรียบเสมือนช่องประตู สำหรับรับรู้ของคน แต่เนื่องจากคนเรานั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน ดังนั้น ความแตกต่างในเรื่องนี้จึงมีอยู่ด้วย ผู้เรียนบางคนมีประตูรับรู้จะเปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้ บางคนเปิดแคบ บางคนเปิดกว้างเหมือนกันแต่เปิดไปในทิศทางอื่นที่มีใช้เรื่องที่กำลังสอน บางคนปิด ไปเลย ดังนั้นในการอบรมการสอน ผู้สอนจึงต้องพยายามหาหนทาง วิธีการตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ในการสอนมาใช้ เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนได้เปิดประตูรับรู้ของเขาให้กว้างในเรื่องที่เขา กำลังเรียนอยู่นั้นคือ ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ส่งสารจะต้องสร้างแรงจูงใจหรือความสนใจให้เกิดกับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับสาร

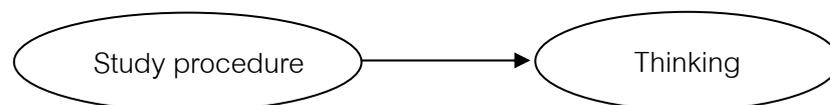
6.2 ความเข้าใจ (Understanding) หลังจากทีบุคคลได้รับประสบการณ์แล้ว ลำดับต่อไปก็คือ การตีความหมายหรือเกิดแนวความคิด ในประสบการณ์นั้นซึ่งกระบวนการขั้นนี้เกิดขึ้น ในสมอง (Brain) หรือจิต (Mind) ของบุคคล ทั้งนี้เพราะการรับรู้ประสบการณ์ตลอดจนการทรงจำ (Retain) ประสบการณ์นั้นไว้เป็นกระบวนการทางสมอง (Mental process) ซึ่งเราเรียกว่า “ความ เข้าใจ” ในการเรียนรู้ที่บุคคลจะเข้าใจประสบการณ์ที่เขาพบได้ ก็ต่อเมื่อเขาสามารถจัดระเบียบ (Organize) วิเคราะห์ (Analyze) และสังเคราะห์ (Synthesis) ความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาจนกระทั่งหา ความหมายที่แท้จริงของประสบการณ์นั้นได้

ในการสื่อสารด้วยสื่อบุคคลในรูปแบบการอบรมให้ความรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่ง ที่ใช้ป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดของหน่วยทหารนั้น ผู้ส่งสารจะต้องทำการวิเคราะห์ การสื่อสารของตนทั้งในด้านเทคนิควิธีการและสื่อที่ใช้ประกอบการให้ความรู้ เพื่อที่จะได้ปรับปรุง การสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.3 ความนึกคิด (Thinking) ถือว่าเป็นลำดับขั้นสุดท้ายอดในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง ความนึกคิดที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีนั้น จะต้องเป็นความนึกคิดที่สามารถจัดระเบียบประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับเข้าด้วยกัน สามารถที่จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น คนเราแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป บางคนเรียนรู้ได้ดีโดยการท่องจำ บางคนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจโดยการคิดหาเหตุผลขึ้นมา บางคนเรียนรู้ได้ดีด้วยการฟัง บางคนเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อได้รับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสหลายทาง โดยธรรมชาติแล้วการที่คนเราได้มีโอกาสที่จะใช้ประสาทสัมผัส รับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากช่องทางเท่าใด บุคคลนั้นก็มีโอกาสจะเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการสอน ผู้สอนหรือผู้ส่งสารควรจะต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ในการเรียนของผู้เรียนหรือผู้รับสารด้วย อย่าได้ให้ผู้เรียนได้รับฟังแค่คำบรรยายเท่านั้นหรือให้ท่องจำแต่เพียงอย่างเดียว ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสสิ่งที่เรียนด้วยตัวของเขาเองด้วย ให้เขาได้มีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสให้มากที่สุด พยายามทำให้ผู้เรียนเป็นผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้น

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบในการเรียนรู้และลำดับขั้นในการเรียนรู้ของคนเรานั้น เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ดังนั้นในการอบรมการสอน ผู้ที่เป็นผู้สอนควรคำนึงในความสัมพันธ์ข้อนี้ เพราะจะมีเกิดการเรียนรู้ที่บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้

ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสารประการสำคัญ คือ ความรู้และทัศนคติที่มีต่อเรื่องที่เป็นประเด็นในการสื่อสาร โดยจะอธิบายความหมายของความรู้และทัศนคติ ดังต่อไปนี้

ความรู้ (Knowledge)

ผลกระทบที่มีต่อผู้รับสารเชิงความรู้ ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 รูปแบบ คือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารในสังคมมักสร้างความสับสนให้กับสมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยอาศัยสื่อทั้งหลาย เพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน

2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคติ นั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการแพร่ นวัตกรรมนั้น ๆ (ในฐานะความรู้)

3. การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของ บัณฑิตบุคคลและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น

4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารในสังคม มักจะกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบ ระบบความเชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้ง สะสมไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นเรื่อย ๆ

5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและ อุดมการณ์ เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชน ผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นชัดเจนขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

ความรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ โดยแบ่ง ออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรือความรู้ต่อเรื่องระดับกว้าง

ความรู้ จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง (Facts) หรือความคิด (Idea) ความหยั่งรู้หยั่งเห็น (Insight) หรือสามารถเชื่อมโยงความคิดเข้ากับเหตุการณ์

ความรู้ ทำให้รู้ถึงความสามารถในการจำและระลึกถึงเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่ เคยพบมาแล้ว แบ่งได้นั้น

- ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
- ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

การประเมินผลด้านความรู้ หมายถึง การประเมินการเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมใน เนื้อหาที่ได้เรียนรู้อยู่ และทักษะในการใช้เนื้อหาความรู้ ซึ่งระดับความรู้ที่แบ่งได้เป็น 6 ระดับด้วยกัน คือ

1. ระดับที่ระลึกได้ (Recall) หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติ กระบวนการและแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจาก ความจำออกมาได้

2. ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) หมายความว่า บุคคลสามารถ ทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับ สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นได้ด้วยถ้อยคำ

ของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมาย แปลความ และเปรียบเทียบความคิดอื่น ๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้

3. ระดับของการนำไปใช้ (Application) สามารถนำเอาข้อเท็จจริงและความคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract) มาปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

4. ระดับของการวิเคราะห์ (Analysis) สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

5. ระดับของการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำข้อมูลและแนวความคิดมาประกอบกัน แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งเป็นสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม

6. ระดับของการประเมินผล (Evaluation) คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์ (Criteria) การรวบรวมและวัดข้อมูลตามมาตรฐานเพื่อให้ข้อตัดสินถึงระดับของผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

เมื่อพลทหารกองประจำการ ได้รับรู้ข้อมูลจากสื่อบุคคลในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแล้ว จะนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโทษพิษภัยของยาเสพติดที่ถูกต้อง และสามารถเชื่อมโยงความรู้นั้น ๆ เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ กล่าวคือ สามารถระลึกและรวบรวมสาระสำคัญที่เกี่ยวกับยาเสพติดไปประยุกต์ใช้เป็นวิถีปฏิบัติตนที่ถูกต้องได้ นอกจากนี้ยังสามารถประเมินผลได้ถึงผลดีผลเสียของยาเสพติดที่มีต่อตนเองและสังคมได้อีกด้วย

ทัศนคติ (Attitude)

ทัศนคติสามารถใช้เป็นดัชนี (Index) ว่า บุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรต่อคนรอบข้าง วัตถุ หรือสิ่งแวดล้อม โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อ ที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และทัศนคติเป็นพรมแดนเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับพฤติกรรม ทัศนคติเป็นผลกระทบที่เกิดจากสารสนเทศที่ส่งออกไป เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกใกล้ชิดหรือห่างต่อสารสนเทศนั้น ๆ ความใกล้ชิดหรือความห่าง หมายถึง องศา (ความเข้มข้น) ของความวิตกกังวลหรือความผูกพันในประเด็นที่มากกระทบผู้รับสาร อันมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

ฟรีดแมน (Freedman, 1970, pp. 246-247) ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับทัศนคติว่า ทัศนคติเป็นระบบที่มีลักษณะมั่นคงอันหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (A Cognitive Component)

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (A Feeling Component)

3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ (An Action Tendency)

ตัวอย่างเช่น ทักษะคติของผู้ชายคนหนึ่งต่อดารารายานตร์หญิงคนหนึ่งอาจประกอบไปด้วย

- ความรู้ความเข้าใจว่าเธอเป็นดารารายานตร์หญิงมีหน้าตาสวยงามและเป็นโสด
- ความรู้สึกชอบพอ หรือประทับใจในตัวเธอ
- แนวโน้มด้านพฤติกรรมหรือการกระทำอันได้แก่ แนวโน้มที่จะไปดูภาพยนตร์ที่เธอ

แสดงบ่อย ๆ

นิวคอมบ์ (Newcomb, 1970, p. 28) ให้จำกัดความไว้ว่า ทักษะคติซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม อาจแสดงออกในพฤติกรรมที่เป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิดความรักใคร่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีกลักษณะหนึ่งแสดงออกในรูปของความไม่พอใจเกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น

โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1956, p. 367) กล่าวว่า ทักษะคติ คือ ความรู้สึกที่มั่นคงที่จะสนองตอบต่อสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แคทซ์ และ สกอตต์แลนด์ (Katz & Scotland, 1963, p. 428) กล่าวว่า ทักษะคติ คือ ความสมัครใจอย่างแน่วแน่ที่จะประเมินวัตถุสิ่งของหรือสัญลักษณ์ของวัตถุสิ่งของนั้น ๆ

ครูทซ์ฟิลด์ และ บาลแลนเชย์ (Crutchfield & Ballanchey, 1962) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทักษะคติ คือ กระบวนการประเมินอย่างเหนียวแน่นในเชิงบวกหรือลบต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นความรู้สึก ดีใจ โกรธ รัก และเกลียด ซึ่งจะแสดงออกในรูปของการกระทำต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมรวมทั้งการสนับสนุนหรือโต้แย้ง

คาเตอร์วี กูด (Good, 1959, p. 128) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทักษะคติ คือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นการสนับสนุน หรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างอำนาจหรือสิ่งใด ๆ

นอร์แมน แอล มัน (Norman L. Munn, 1971, quoted in Weinberger, 1972, pp. 438-439) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ทักษะคติ คือ ความรู้สึก และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใด ๆ ในทางที่จะยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

ริชาร์ดสัน (Richardson, 1997, p. 3) ให้คำจำกัดความว่า ทักษะคติ คือ ระดับความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับภาวะจิตใจของบุคคลที่มีต่อวัตถุ เป็นศักยภาพของพฤติกรรม หรือส่วนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวกหรือทางลบต่อสถานการณ์ บุคคล หรือวัตถุ ทักษะคติเป็นแรงที่มีอยู่

ภายในวัดได้จากปฏิกริยาต่อตัวกระตุ้น ทักษะคิดเป็นสิ่งที่เกิดจากจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะแสดงออกทางกาย

กอร์ดอน ดับบลิว ออลพอร์ท (Gordon W. Allport, 1967, p. 1) กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นภาวะทางจิต ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมเสมอ ลักษณะนี้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดทิศทางที่แต่ละบุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป ทักษะคิด เป็นเรื่องของจิตใจ ความเชื่อ ท่าทีความรู้สึก และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทักษะคิดมีผลให้มีการแสดงพฤติกรรม ด้วยเหตุนี้ทักษะคิดจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการกระทำ หรือพฤติกรรมของบุคคล ทักษะคิดมีลักษณะเหมือนกับการเรียนรู้และการรับรู้ในแง่ของความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของบุคคลเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การมีทักษะคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีรากฐานมาจากผลรวมของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ทั้งที่เป็นประสบการณ์โดยตรง คือประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละคนที่ได้รับมาแตกต่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อประสบการณ์โดยอ้อม ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัว โรงเรียน เพื่อน หรือกลุ่มสังคมที่บุคคลสังกัดอยู่ อย่างไรก็ตาม หากทักษะคิดที่เกิดขึ้นแต่ละช่วงเวลาไม่ได้ฝังรากลึก หรือยังไม่ได้ยึดถือไว้อย่างเหนียวแน่น ก็อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อบุคคลนั้นเผชิญกับประสบการณ์ใหม่

จากความหมายของทักษะคิดที่นักจิตวิทยาสังคมได้ให้ความหมายไว้ นั้น แสดงให้ทราบว่าทักษะคิดเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component or Beliefs) คือความเข้าใจและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เราจะมีทักษะคิดต่อสิ่งนั้นว่าดีมีประโยชน์ หรือเลวมีโทษและเป็นองค์ประกอบแรกของการมีทักษะคิดต่อสิ่งต่าง ๆ ถ้าเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ เลย เราจะมีทักษะคิดต่อสิ่งนั้นไม่ได้ เช่น พลทหารที่ไม่เคยได้รับความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด จะไม่ทราบว่ายาเสพติดมีโทษอย่างไร เขาจึงมีทักษะคิดต่อยาเสพติดที่เหมาะสมไม่ได้ ความรู้หรือความเชื่อนี้ เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว และก็เข้ามามีอิทธิพลต่อการตีความสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล ความรู้หรือความเชื่อนี้อาจถูกหรือผิดก็ได้ เราไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสิ่งที่เราเชื่อ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) นักจิตวิทยาบางคนใช้คำว่า องค์ประกอบด้านอารมณ์ เป็นการแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ต่อสิ่งที่เรามีทักษะคิด สิ่งนี้จะเป็นเครื่องชี้ขาดว่าบุคคลจะมีความรู้สึก หรืออารมณ์อย่างไรต่อสิ่งที่เรามีทักษะคิด คือ ความเชื่อ

ประสบการณ์ หรืออารมณ์อื่น ๆ ที่มาผลักดันโดยบุคคลไม่รู้ตัว เช่น เมื่อบุคคลบางคนมีความเชื่อว่าผู้ที่เสพยาเป็นคนไม่ดี และลักษณะนี้เป็นลักษณะที่เขาไม่ยอมรับ บุคคลนั้นจะมีความรู้สึกทางลบต่อผู้เสพยา บางครั้งบุคคลอาจแสดงความรู้สึกทางลบต่อบางอย่างโดยที่เขาเองไม่รู้ตัว ทั้งนี้เกิดจากความคับแค้นใจที่บุคคลเก็บไว้ในจิตใจได้สำนึก และเขาไม่ทราบว่ามีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเขาอย่างไร

3. องค์ประกอบทางด้านความพร้อมที่จะแสดงออก (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของทัศนคติ เป็นความพร้อมที่จะแสดงออกต่อสิ่งที่ตนมีทัศนคติ การแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งที่บุคคลมีทัศนคติได้รับอิทธิพลจากความเชื่อ และความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งนั้น เช่น บุคคลมีความเชื่อว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ดี ผู้ค้ายาเสพติด คือ ผู้ที่ทำลายสังคม เขาเกิดความรู้สึกไม่ชอบผู้ที่ค้ายาเสพติดเพราะความเชื่อดังกล่าว การแสดงออกของเขา คือ ไม่สามารถสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือแจ้งตำรวจทราบทันทีเมื่อทราบว่ามีการค้าการเสพยาเสพติด เป็นต้น

การเกิดของทัศนคติ (Attitude Formation)

ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Sources of Attitudes) ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย แหล่งที่ทำให้คนเกิดทัศนคติที่สำคัญคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่ จะเกิดทัศนคติต่อการกระทำต่าง ๆ ตามที่เคยรับรู้มา

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ จะเลียนแบบการแสดงท่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามไปด้วย

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติบางอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น โรงเรียน วัด หน่วยงาน

เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของทัศนคติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ก็คือ การติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะไม่ว่าทัศนคติจะเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่าง สิ่งที่เป็นแบบอย่าง หรือความเกี่ยวข้องกับสถาบันก็จะมี การสื่อสารแทรกอยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างมากที่มีผลทำให้คนเกิดทัศนคติอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เกิดจาก

1. สถานการณ์ของการแพร่อิทธิพลทางสังคม ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้แก่

1.1 การแนะนำให้เปลี่ยน (Suggestion Situation) การแนะนำมี 2 อย่าง คือ แนะนำตามปกติ เช่น คำแนะนำมาจากกลุ่มเพื่อนผู้มีความสำคัญทางสังคมหรือแก่ตนเอง หรืออีกวิธีหนึ่งคือ การสะกดจิต ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนทางการสัมผัสและเคลื่อนไหว

1.2 การทำให้เกิดการคล้อยตาม (Conformity Situation) เป็นการสื่อสารโดยบอกให้ทราบว่า กลุ่มที่คล้ายกับท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เป็นการแนะนำให้เห็นความสำคัญของที่มาของสาร และพูดเป็นนัยว่า ควรจะเปลี่ยนตามโดยไม่มีทางเลือก แต่ให้เขาเกิดความรู้สึกขึ้นมาเองว่า สมควรที่จะเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มอื่นหลังจากที่ได้รับสารแล้ว

1.3 การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) บุคคลที่มาอยู่ใกล้กันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยมีผู้นำอภิปราย จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยจะพยายามสอดแทรกความคิดเห็นของตนเพื่อลบล้างความคิดเห็นของผู้ขัดขวาง เรื่องราวต่าง ๆ ที่จะนำมาพูดจะต้องดัดแปลงให้เกิดความเหมาะสมกับผู้รับ จนทำให้การอภิปรายครั้งนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้

1.4 การใช้สารชักจูง (Persuasive Message) จะต้องใช้บทความที่ไม่ยากไม่ง่ายเกินไป ให้นำอ่านและเหมาะสมกับผู้รับ ส่วนใหญ่จะพิมพ์บอกผู้รับแล้วบอกว่า เป็นสารที่มาจากคนที่มีความสำคัญทางด้านนี้ หรือกลุ่มที่เหมือนกันมากเท่าใด ก็จะทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากขึ้น นอกจากนั้น ผู้รับจะไม่มีสิทธิโต้แย้งคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นต่อที่มาจากสาร

1.5 การปลูกฝังความเชื่อ (Intensive Indoctrination) การปลูกฝังความเชื่อนี้ทำได้หลายวิธี เช่น การอบรมเลี้ยงดู การล้างสมอง การขีดยาให้ประสาทหลอน การทรมานร่างกาย เพื่อให้ประสาทเกิดความอ่อนแอ

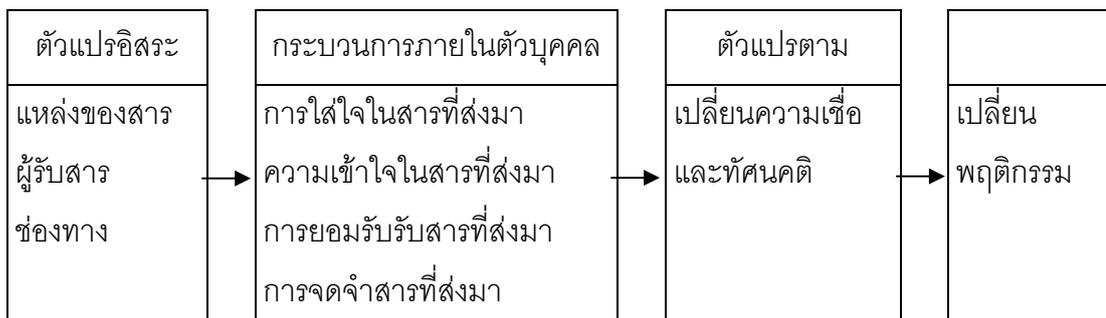
2. แนวทางของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยการสื่อความหมาย การเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยใช้ข่าวสารหรือการสื่อความหมาย บ่อยครั้งที่พิจารณาไปยังประเด็นที่ว่าผู้ฟังมีความตั้งใจรับข่าวสารนั้น ๆ หรือไม่ ฟังแล้วเกิดความเข้าใจในข่าวสารมากน้อยเพียงไร และในกรณีที่เข้าใจแล้ว เขายอมรับข่าวสารนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันหรือไม่ มากน้อยเพียงไร

ปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติตามแนวนี้ คือ ใครพูดว่าอะไรกับใครด้วยผลกระทบอะไร ซึ่งหมายถึงความถึง ผลกระทบต่อทัศนคติของบุคคล ที่เกิดจากองค์ประกอบในการสื่อความหมาย อันได้แก่ ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทางในการสื่อสาร

(Channel) และผู้รับสาร (Receiver) องค์ประกอบทั้ง 4 อย่างที่กล่าวมานี้มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในแง่ที่ว่า แหล่งสารทำให้เกิดการใส่ใจสารทำให้เกิดความเข้าใจ ผู้รับสารเกิดการยอมรับและช่องทางในการสื่อสารมีผลต่อการจดจำสาร

ภาพที่ 2.2

แสดงแนวทางการเปลี่ยนทัศนคติโดยใช้การสื่อความหมาย

ที่มา: ประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของโครงการโรงเรียนสีขาว (น. 78), โดย อัญชดี พุ่มศรี, 2544, รายงานโครงการเฉพาะบุคคลปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน.

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทำโดยการสื่อความหมาย แบ่งกระบวนการออกเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 สร้างความใส่ใจ (Attention) สารที่ส่งไปเพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต้องทำให้ผู้รับสารใส่ใจเสียก่อน ดังนั้น นักโฆษณาจึงพยายามสร้างความใส่ใจให้เกิดแก่ผู้รับสารก่อน อาจจะใช้พิมพ์ภาพลามกอนาจารใกล้เคียงกับสินค้าที่โฆษณา ในกรณีที่โฆษณาโดยใช้เสียงก็จะพยายามทำเสียงให้ผิดกับระดับปกติ ซึ่งลึนแล้วแต่เพื่อให้ผู้รับใส่ใจ

ขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจ (Comprehension) ผู้ส่งสารจะต้องทำให้ผู้รับเกิดความเข้าใจความหมายของสารให้ได้หลังจากที่ทำให้ผู้รับเกิดความใส่ใจแล้ว เช่น การใช้อุปมาอุปไมยที่สอเลื้อยผ้าโซ่ขัดส่วนในโฆษณาขายสีฟัน อาจเรียกความสนใจจากผู้รับได้ แต่ถ้าไม่ทำให้เขาเข้าใจว่าการใช้ยาสีฟันแล้วทำให้ชีวิตรักดีขึ้น (ซึ่งเป็นความเชื่อ) เจตคติก็จะไม่เปลี่ยนแปลง

ขั้นที่ 3 การยอมรับ (Acceptance) ผลของการสื่อความหมายที่ส่งไปยังผู้รับสารต้องพยายามให้มีความหมายตรงกับความต้องการของเขา เขาจึงจะยอมรับสาร เช่น โฆษณาส่วนใหญ่มักจะแสดงออกมาในรูปของผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ได้รับความนิยมนอกจากคนรอบข้าง ทั้งนี้

เพราะว่า ความต้องการการยอมรับเป็นความต้องการที่ผู้คนส่วนใหญ่มีอยู่ ดังนั้นโฆษณาทั้งหลาย จึงต้องออกมาในรูปแบบอย่างนั้น

ขั้นที่ 4 การจดจำ (Retention) การสื่อความหมายเพื่อเปลี่ยนทัศนคติต้องทำให้ผู้รับสารจำได้ อิทธิพลของสารควรจะยังอยู่ในตัวผู้รับสารได้นาน เพื่อผลในการปฏิบัติในตอนหลัง เช่น ตอนที่ผู้รับสารเดินไปซื้อของ เป็นต้น การจำได้จะเป็นแรงจูงใจในการซื้อ การทำให้จำได้มีหลายวิธี เท่าที่สังเกตในการโฆษณา ได้แก่ การใช้ประโยคหรือวลีที่แปลกและง่าย

กล่าวโดยสรุปแล้ว ทัศนคติของบุคคลสามารถทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธีอาจโดยวิธีที่บุคคลได้รับข่าวสารจากบุคคลหรือสื่อ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของทัศนคติ ด้านความรู้ และมีแนวโน้มทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึกและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงด้วย ดังนั้น หากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในระดับที่แตกต่างกัน ก็ย่อมจะทำให้องค์ประกอบของทัศนคติด้านความรู้สึกและด้านพฤติกรรมมีความแตกต่างกันด้วย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสารอันเนื่องมาจากผู้รับสารเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมกับการสื่อสาร สัมฤทธิ์ผลของการสื่อสารสามารถวัดได้จากการสำรวจความรู้และทัศนคติ ซึ่งมักนิยมกระทำเสมอ และผลของการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลเรื่องการป้องกันและปราบปรามปัญหา ยาเสพติดของหน่วยทหารของกองทัพกในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาผู้รับสารในเรื่องความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติต่อเรื่องยาเสพติด โดยนำเอาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ ประกอบการศึกษา เพื่อนำมาอธิบายถึงองค์ประกอบด้านความรู้และทัศนคติต่อสิ่งที่พลทหารได้รับรู้ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อรับรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติดแล้ว ผลพวงที่ตามมา พลทหารกองประจำการมีความรู้ที่อยู่ในระดับใด ซึ่งรวมไปถึงทัศนคติว่าเห็นด้วยหรือไม่ ยอมรับหรือปฏิเสธ มากน้อยเพียงไร การศึกษาทฤษฎีและแนวคิดในส่วนนี้ จะทำให้การศึกษามองเห็นภาพรวมของความรู้และทัศนคติที่มีต่อยาเสพติดของผู้รับสารอันเกิดจากการสื่อสารผ่านสื่อบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

ยาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปราม เพื่อขจัดให้หมดสิ้นไป ปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง โดยการเร่งปราบปรามผู้ผลิต ผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพิ่มมาตรการในการควบคุมตัวสารระสำคัญและสารประกอบที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด รวมทั้งเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำผิด นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรหลายแห่งได้ร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดมากขึ้น ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหายาเสพติดในประเทศไปได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามยาเสพติดเป็นปัญหา

เรื่องที่มีมานาน การปราบปรามยาเสพติดวิธีเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด การสร้างภูมิความรู้ให้แก่ประชาชนให้ทราบและตระหนักถึงภัยร้ายของยาเสพติด รวมทั้งการปลูกฝังหรือสร้างค่านิยมให้ต่อต้านยาเสพติดจึงเป็นการป้องกันปัญหาเสพติดได้อีกวิธีหนึ่ง

ประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในประเทศไทย

ยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษบางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่าง ๆ ในท้องตลาดมากกว่า 120 ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จัก คือ ฝิ่น

ฝิ่น เข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัดเท่าที่มีหลักฐานครั้งแรก เป็นประกาศใช้ กฎหมายลักษณะโจร ในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1903 หรือประมาณ 600 ปีล่วงมาแล้ว ตามกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติการห้ามซื้อ ขาย เสพฝิ่นไว้ว่า “ผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ขายฝิ่นนั้น ให้ลงพระราชอาญาจหนักหนา ธิราชบาทว์ให้สิ้นเชิง ทเวนบกสามวัน ทเวนเรือสามวัน ให้จำใส่คุกไว้กว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้วเรียกเอาทานบนแก่มันญาติพี่น้องไว้แล้วจึงให้ปล่อยผู้สูบ ขายกินฝิ่นออกจากโทษ” แม้ว่าบทลงโทษจะสูงแต่การลักลอบซื้อขายและเสพฝิ่นก็ยังมี ต่อมาโดยตลอดกฎหมายใช้ได้แต่ในกรุงศรีอยุธยาเท่านั้น ส่วนหัวเมืองและเมืองขึ้นที่ ห่างพระเนตรพระกรรณไม่มีการเข้มงวดกวดขัน ซึ่งปรากฏว่าผู้ครองเมืองบางแห่งก็ติดฝิ่น และผูกขาดการจำหน่ายฝิ่นเสียเองด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหา การขาย ฝิ่น เสพฝิ่น จึงเลิกไม่ได้ ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา

ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงแจกกฎหมายป่าวร้องห้ามปรามผู้ขายผู้สูบฝิ่น แต่ก็ยังไม่ผลครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษให้สูงขึ้นไปอีกโดย

ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบฝิ่น กินฝิ่น ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น และเป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาดทีเดียว ถ้ามีฟังจับได้และมี ผู้ร้องฟ้องพิจารณา เป็นสัจจะให้ลงพระอาญา ฝืน 3 ยก ทเวนบก 3 วัน ทเวนเรือ 3 วัน ธิราชบาทว์บุตรภรรยาและทรัพย์สิ่งของให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัวไปตะพุ่นหญ้าช้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจ มิได้เอาความมาว่ากล่าว จะให้ลงพระอาญาฝืน 60 ที

ในรัชกาลที่ 3 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับสมัยที่ อังกฤษ นำฝิ่นจากอินเดียไปบังคับขายให้จีนทำให้มีคนจีนติดฝิ่นเพิ่มขึ้น และในช่วงเวลานั้น ตรงกับระยะที่ คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น จึงเป็นการนำการใช้ฝิ่นและผู้ติดฝิ่น เข้ามาในเมืองไทย ตลอดจนมีการลักลอบนำฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยด้วยเรือสินค้าต่าง ๆ มาก จึงเป็นเหตุให้การเสพฝิ่น ระบาดยิ่งขึ้นพระองค์จึงได้ทรงมีบัญชาให้มีการปราบปรามอย่างเข้มงวดกวัดขั้น ในปี พ.ศ. 2382 มีผลทำให้การค้าฝิ่นและสิ่งอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมายเข้าไปอยู่ในมือของ กลุ่มอั้งยี่ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และหัวเมืองชายทะเล สร้างความวุ่นวายจากการทะเลาะวิวาท ระหว่างกลุ่มอั้งยี่ต่าง ๆ จนต้องทำ ให้ทหารปราบปราม

ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการปราบปราม ไม่สามารถขจัดปัญหาการสูบและขายฝิ่นได้ และก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายขึ้น จึงทรงเปลี่ยน นโยบายใหม่ยอมให้คนจีนเสพและขายได้ตามกฎหมาย แต่ต้องเสียภาษีผูกขาดมีนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ปรากฏว่าภาษีฝิ่นทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมาก ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงรวบรวมไว้ในหนังสือลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ใน “ตำนานภาษีฝิ่น” ว่าภาษีที่ได้นั้น ประมาณ ว่าถึงปีละ 4 แสนบาท สูงเป็นอันดับที่ 5 ของรายได้ประเภทต่าง ๆ และได้มีความพยายาม ห้ามคนไทยไม่ให้เสพฝิ่น แต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสภาพของการค้าฝิ่นยังคง เป็นอยู่เช่นเดิม คือ มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่เสพและติดฝิ่นที่มีขายตามโรงยาฝิ่น โดยถูกต้อง ตาม กฎหมายและภาษีฝิ่นก็ยังเป็นรายได้ใหญ่ของประเทศ ทรงดำริที่จะแก้ภาษีฝิ่นที่จะ ทำให้มีการสูบ ฝิ่นน้อยลงจนสามารถเลิกได้ในที่สุด และทรงยอมให้รัฐฯ ขาดรายได้จากภาษีฝิ่น เมื่อไม่มีผู้สูบฝิ่น ความพยายามนี้ไม่เป็นผลสำเร็จในรัชสมัยของพระองค์ แต่จากความพยายามนี้ ปริมาณเงิน รายได้จากภาษีฝิ่นก็ลดลงเรื่อย ๆ จนสิ้นสุดเมื่อปี 2502 ด้วยมาตรการควบคุมต่าง ๆ และรายได้ ชาติซึ่งรัฐฯ ได้จากภาษีอากรยาสูบแทน ใน พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติซึ่งปกครอง ประเทศไทย ขณะนั้นได้พิจารณาเห็นว่า การเสพฝิ่นเป็นที่รังเกียจในวงการสังคม และเป็นอันตรายแก่สุขภาพ และอนามัยอย่างร้ายแรง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามเลิกการเสพฝิ่น โดยเด็ดขาดแล้ว จึงเห็นเป็น การสมควรให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทย จึงมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ให้เลิกการเสพฝิ่นและ จำหน่ายทั่วราชอาณาจักร และกำหนดดำเนินการ ให้เสร็จสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2502

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดที่ปรากฏอยู่ในคนไทยมีรูปแบบที่ต่างกัน และมีลักษณะ ปัญหาแตกต่างกันออกไป ชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยส่วนหนึ่ง มีอาชีพ หลักในการปลูกฝิ่นและมีจำนวนไม่น้อยที่สูบและติดฝิ่นด้วย ในหมู่ชาวไทยในชนบท พื้นราบ ก็มี

1. สิ่งเสพติดประเภทกดประสาท คือ สิ่งเสพติดที่เมื่อเสพเข้าไปแล้ว จะไปกดประสาทส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดอาการมึนงงชาต่อสมองทำให้ประสาทที่ควบคุม ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายบางส่วนหยุดทำงาน หมดความเป็นตัวของตัวเองไปชั่วขณะ สิ่งเสพติด ที่จัดอยู่ในประเภทนี้ได้แก่ ผีน มอร์ฟีน เฮโรอีน เซคแคนนอลหรือ เซคโคบาร์บิทาน พกยานอนหลับ และยากล่อมประสาทต่าง ๆ รวมทั้งเหล้า ก็จัดอยู่ในสิ่งเสพติดประเภทนี้ด้วย

2. สิ่งเสพติดประเภทกระตุ้นประสาท คือ สิ่งเสพติดที่เมื่อเสพเข้าไปแล้วจะออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำงานตามฤทธิ์ของยา ซึ่งอาจจะเกินขีด ความสามารถของร่างกาย ดังนั้นเมื่อหมดฤทธิ์ยาจะทำให้ส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ทรุดโทรม เสื่อมสมรรถภาพได้ ถ้าใช้ยาประเภทนี้อยู่นาน ๆ อาจจะเป็นคนวิกลจริต ประสาทหลอน หรือหัวใจวายถึงขั้นเสียชีวิตได้ สิ่งเสพติดที่จัดอยู่ในประเภทนี้ได้แก่ ยาอี ยาเลิฟ เอ็คซ์ตาซี (Ecstasy) แอมเฟตามีน (ยาบ้า) กระท่อม โคเคน ฯลฯ

3. สิ่งเสพติดประเภทหลอนประสาท คือ สิ่งเสพติดที่เมื่อเสพเข้าไปแล้วทำให้ผู้เสพมีอาการ ดังนี้

- ผันเฟื่อง
- จิตหลอน เห็นแต่ภาพลวงตา
- ควบคุมตัวเองไม่ได้
- มึนเมาอยู่ในความฝันทั้งร้ายและดี
- ประสาทรับความรู้สึกต่าง ๆ จะแปรปรวนไปหมด

บางครั้งผู้เสพอาจจะทำอันตรายแก่ชีวิตตนเองและผู้อื่นได้ สิ่งเสพติดประเภทนี้ได้แก่ แอลเอสดี เมสคาลิน ไซโลซิบิน เอสทีพี เป็นต้น

4. สิ่งเสพติดประเภทออกฤทธิ์หลายอย่าง คือ สิ่งเสพติดที่ใช้แล้วจะออกฤทธิ์ต่อร่างกาย หลายอย่างคือ ออกฤทธิ์ทั้งกดประสาทและหลอนประสาท ได้แก่ กัญชา ซึ่งทำให้มีอาการหลงผิด เกิดความเสื่อมโทรมทั้งสุขภาพทางกายและทางจิต หากใช้ไปนาน ๆ จะทำลายประสาทเกิดประสาทหลอน และมีอาการของโรคจิต

ยาเสพติดยังสามารถจำแนกได้ตามลักษณะการเกิดเป็นสารเสพติด ดังต่อไปนี้

1. สิ่งเสพติดตามธรรมชาติ (Natural Drugs) คือ สิ่งเสพติดที่ได้จากการสกัดจากพืชบางชนิด ได้แก่ กัญชาและใบกระท่อม เป็นต้น

2. สิ่งเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) คือ สิ่งเสพติดที่ผลิตขึ้นตาม กรรมวิธีทางเคมี ได้แก่ มอร์ฟีน โคเคอีน เฮโรอีน เป็นต้น

ลักษณะอาการของผู้ติดยาเสพติด

ผู้ติดยาเสพติดให้โทษจะมีสภาพทางกายและทางจิตใจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งสามารถสังเกตได้อย่างง่าย ๆ และแสดงอาการได้เป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

- 1.1 สุขภาพทรุดโทรม ผอม ซูบซีด น้ำหนักตัวลด ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะทำงาน
- 1.2 ริมฝีปากเขียว คล้ำ แห้ง แตก (เสพโดยการสูบ)
- 1.3 มักใส่แว่นกรองแสงสีเข้ม เพื่อต่อสู้กับแสงสว่างเพราะม่านตาขยาย และเพื่อปกปิดนัยน์ตาสีแดงกำ

1.4 น้ำมูกไหล น้ำตาไหล เหงื่อออกมาก กลิ่นตัวแรงเพราะไม่ทำความสะอาดร่างกาย

1.5 มีร่องรอยการเสพสิ่งเสพติดให้เห็นที่บริเวณแขนตามแนวหลอดเลือดดำ (เสพโดยฉีด เข้าเส้น) หรือบริเวณสะโพกและหัวไหล่ จะมีรอยแผลเป็นจ้ำ ๆ (เสพโดยฉีดเข้ากล้ามเนื้อ) รอยดำด้านหน้าที่กหนู (สูบฝิ่น นอนหนุนหมอนไม้)

1.6 มีรอยแผลเป็นที่ท้องแขน เป็นรอยกรีดด้วยของมีคมตามขวางเฉียง ๆ (ทำร้ายตัวเอง ตัดเหล่าแห่ง ยากล่อมประสาท ยาระงับประสาท)

1.7 นิ้วมือนิ้วมือมีรอยคราบเหลืองสกปรก (เสพโดยการสูบเฮโรอีนกัด แต่อาจเกิดจากการสูบบุหรี่จัดก็ได้)

1.8 ผิวหนังหยาบกร้าน เป็นแผลพุพอง อาจมีหนอง น้ำเหลือง คล้ายโรคผิวหนัง (ขาดวิตามิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งติดผงขาวชนิดฉีดเข้าเส้น)

1.9 มักใส่เสื้อแขนยาวเพื่อปกปิดร่องรอยการเสพสิ่งเสพติด

2. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ความประพฤติ และบุคลิกภาพ

- 2.1 ขาดเรียน หนีโรงเรียน ขาดงานบ่อย ๆ
- 2.2 ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
- 2.3 ไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อม พุดจาไม่สัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริง
- 2.4 ชอบแยกตัวจากผู้อื่น หลบซ่อนตัว ไม่เข้าหาผู้อื่น แม้บิดามารดา ของตนเอง ชอบทำตัวลึกลับ

2.5 สติปัญญาเสื่อม การเรียนด้อยลง ความจำเสื่อม การทำงานบกพร่อง

2.6 เป็นคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิด เอาแต่ใจตนเอง ขาดเหตุผล

- 2.7 ชอบเข้าห้องน้ำนาน ๆ (แอบเสพสิ่งเสพติด)
- 2.8 ใช้เงินเปลืองโดยไม่มีเหตุผล
- 2.9 พบอุปสรรคเกี่ยวกับการเสพสิ่งเสพติด เช่น หลอดฉีดยา เข็มฉีดยา กระจกตา ตะกั่ว ของบุหรี่ยาสูบจำนวนมาก เศษกระจกตาไม้ไฟ ภาชนะบรรจุ สิ่งเสพติดต่าง ๆ เช่น กระจกตา หลอดยาพลาสติก หลอดกาแฟตัดเป็นท่อนสั้น ๆ มีรอยพับหัวท้าย เป็นต้น
- 2.10 พุดจากร้าว ติ้อร้น ไม่เชื่อฟัง แม้แต่บิดามารดา ครูอาจารย์ของตนเอง และสามารถทำร้ายบิดามารดาได้
- 2.11 ไม่สนใจในความเป็นอยู่ของตัวเอง เช่น แต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย สกปรก ไม่หิวผอม ไม่อาบน้ำ ไม่แปรงฟัน ไม่ตัดผม ไม่รับประทาน อาหารตามปกติ เทียบเตร่ออกนอก บ้าน เสมอ ๆ และกลับบ้านผิดเวลา
- 2.12 สิ่งของในบ้านหายบ่อย ๆ เพราะลักขโมยเอาไปขายจำนำ เพื่อหาเงิน ซื้อสิ่งเสพติดไม่ชอบทำอะไร นอกจากง่วงเหงาหาวนอน และชอบนอนทั้งวัน ตื่นสายผิดปกติ
- 2.13 สีหน้าแสดงความวิตกกังวล ซึมเศร้าตลอดเวลา
3. อาการที่เกิดขึ้นเมื่อขาดสิ่งเสพติด
- 3.1 น้ำมูก น้ำตาไหล หาวนอน จามคล้ายคนเป็นหวัด
- 3.2 กระสับกระส่าย กระวนกระวาย หายใจถี่ถี่ ใจองหาแต่สิ่งเสพติด และชวนชวนหามาเสพใหม่ให้ได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม
- 3.3 คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร น้ำหนักตัวลด
- 3.4 ท้องเดิน อาจมีเลือดปนออกมาด้วย ซึ่งเรียกว่า “ลงแดง”
- 3.5 ขนลุก เหงื่อออกมาก เป็นตะคริวที่แขนขา หรือกล้ามเนื้อ ส่วนใดส่วนหนึ่งสั้น กระตุก
- 3.6 ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดเสียวในกระดูก ดิ้นทุรนทุราย
- 3.7 ม่านตาขยายโตขึ้น ทำให้มองเห็นภาพมัวไม่ชัดหรือเป็นสองภาพ ไม่สู้แดด มีไข้และความดันโลหิตสูงขึ้น
- 3.8 ชักกระตุก นอนไม่หลับ คลั่งเหมือนคนเสียสติ

โทษของยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติดให้โทษ ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้เสพโดยตรงและส่งผลกระทบต่อครอบครัว ผู้ใกล้ชิด และประเทศชาติอย่างมากมาย ดังนี้

1. ผลต่อผู้เสพ ยาเสพติดทำให้สุขภาพของผู้เสติดเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ความต้านทานโรคน้อยกว่าปกติ ทำให้ติดเชื้อได้ง่าย ส่วนมากมักจะเป็นโรคผิวหนัง โรคทางเดินอาหาร วัณโรค อารมณ์แปรปรวนง่าย ซึมเศร้า วิตกกังวล บุคลิกภาพสูญเสีย
2. ผลต่อครอบครัว ผู้ติดยาเสพติดจะขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัว ไม่หวังใยดูแลครอบครัว เป็นภาระของครอบครัว ทำให้ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น และอาจจะเป็นตัวอย่างหรือเป็นสาเหตุทำให้สมาชิกในครอบครัวหันไปเสพยาเสพติดได้
3. ผลต่อเศรษฐกิจและสังคม การที่มียาเสพติดแพร่ระบาดในประเทศ ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณและเจ้าหน้าที่จำนวนมากในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และตัวผู้เสภก็มีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมด้วยการก่ออาชญากรรม ลักเล็กขโมยน้อย หรือทำให้เกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งผลกระทบของปัญหาเหล่านี้อาจมีความรุนแรงจนนำไปสู่ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติได้

สาเหตุของการติดยาเสพติด ปัจจัยที่ทำให้เกิดการติดยาเสพติด มี 3 ประการ คือ

1. ตัวสารและฤทธิ์ของสาร สารที่ก่อให้เกิดการเสพติด เป็นสารที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท เช่น เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) เฮโรอีน เป็นต้น เมื่อผู้เสพเริ่มทดลองใช้และได้รับฤทธิ์ของยาเสพติดแล้วพึงพอใจก็จะเสพซ้ำจนเกิดการติดยาได้
2. ตัวผู้เสพ การที่ผู้เสพหันไปเสพยาเสพติดนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก
 - สภาพร่างกาย เช่น ผู้ที่มีอาการป่วยซึ่งต้องใช้ยาเสพติดในการบำบัดรักษา จนนำไปสู่การติดยาเสพติดนั้น เป็นต้น
 - สภาพจิตใจ ผู้ที่มีอารมณ์วู่วาม เปลี่ยนแปลงเร็ว ขาดความมั่นใจ มักจะหันเข้าหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ส่วนผู้ที่มีสุขภาพจิตรวนเร มีความวิตกกังวลตลอดเวลา ก็จะถูกชักจูงให้เสพยาเสพติดได้ง่าย และผู้ที่ขาดความอบอุ่น หรือมีปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ การงาน ก็จะใช้สิ่งเสพติดเป็นเครื่องปลอบใจดับความว้าวุ่นทางจิตใจให้น้อยลง
3. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นหรือชักนำให้หันไปเสพยาเสพติด เช่น อาจเกิดจากการอยากทดลองเนื่องจากเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดเสพและชักชวนให้เสพ หรือเกิดจากการคึกคะนองในช่วงวัยรุ่น และส่วนใหญ่เกิดจากสภาพครอบครัวที่มีปัญหา การแก้ไขปัญหายาเสพติด

ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ สิ่งแวดล้อม คน และยาเสพติดที่มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) (วินัย เกษมเศรษฐ์, 2526, น. 31) ดังนั้น การแก้ไขปัญหานี้จึงสามารถกำหนดได้ 3 แนวทาง คือ

1. มุ่งปรับปรุงสภาวะแวดล้อมในสังคม เป็นการลดสภาวะแวดล้อมในสังคมที่จะส่งผลให้มีการใช้ยาเสพติดน้อยลง วิธีนี้จะมุ่งให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ตึงตังและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ด้วยการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล เช่น สถาบันการศึกษา การสาธารณสุข ก็ควรที่จะสนองต่อความจำเป็นในการพัฒนาวิถีชีวิตของคน

2. มุ่งแก้ปัญหาที่ตัวคนเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กรณีด้วยกัน คือ การลดความต้องการของผู้ติดยาเสพติดให้น้อยลงหรือไม่เหลือเลย โดยการให้บริการด้านการบำบัดรักษา และการลดโอกาสที่จะทำให้บุคคลซึ่งยังไม่ได้ติดยาเสพติด หรือเลิกเสพติดแล้วได้สัมผัสกับยาเสพติด

3. มุ่งแก้ปัญหาที่ตัวยาเสพติด เป็นการลดปริมาณยาเสพติดในท้องตลาดให้น้อยลงหรือไม่มีเลย โดยการสกัดกั้นมิให้ยาเสพติดแพร่มาถึงมือผู้ใช้ ด้วยการใช้กฎหมายควบคุมและปราบปรามตัวยาที่เป็นอันตรายตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ควรให้ข่าวสารเกี่ยวกับบทลงโทษของการมียาเสพติดไว้ในครอบครองและย้ายถึงอันตรายของการใช้ยาเสพติดดังกล่าว

จากการพิจารณาแนวคิดในเรื่องวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการลดความต้องการยาเสพติดได้ 2 กรณี คือ

1. การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล แนวความคิดนี้มีความเชื่อว่า การที่จะแก้ไขปัญหาระบบใหญ่ได้ จำเป็นที่จะต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อยแต่ละระบบให้ดีเสียก่อน (Atomistic Concept) เช่นเดียวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดที่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงแต่ละคนให้มีคุณภาพ ซึ่งรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงมี 2 รูปแบบ คือ

1.1 Socratic-Rational Model การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีเหตุผล พร้อมทั้งจะตอบสนองข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ ข่าวสารใหม่ ๆ ที่รับรู้จะทำให้บุคคลสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งจะเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

1.2 Social-Psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มซึ่งเข้าผูกพันอยู่ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นเป็น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นแรก เป็นการหลอมละลายทัศนคติ ค่านิยม และรูปแบบพฤติกรรมที่มีอยู่เดิม (Unfreezing) ส่วนขั้นที่ 2 ทัศนคติและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง (Change) และขั้นที่ 3 เป็นการคงที่ของทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่บังเกิดขึ้นใหม่นั้น (Refreezing)

จากแนวความคิดพื้นฐานข้างต้น ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เน้นหนักไปที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ โดยอาศัยมาตรการการเผยแพร่ข่าวสาร การให้การศึกษาและ ฝึกอบรม

2. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมส่งผลต่อการลด ความต้องการยาเสพติดของบุคคลเป็นอย่างมาก ดังนั้น แนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญกับ สภาพแวดล้อม (Holistic Concept) ดังมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

2.1 Liberal Model เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบค่อยเป็นค่อยไป หัวใจของการเปลี่ยนแปลงนี้ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ซึ่งอาจจะ ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การแสดงประชามติต่อต้านยาเสพติด

2.2 Radical Model เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบฉับพลันทันที มักจะใช้จิตวิทยากลุ่มชน ด้วยการปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมมือในการแก้ไขปัญหที่กำลังเผชิญ อยู่ วิธีการนี้ยังไม่ได้มีการใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทยมากเท่าที่ควร แต่ในประเทศอื่น ๆ เช่น เกาหลี กลุ่มแม่บ้านมีการรวมตัวกันเพื่อต่อต้านการดื่มเหล้าของพ่อบ้าน ด้วยวิธีการรุนแรง ซึ่งก็สามารถบรรลุผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี

การป้องกันปัญหายาเสพติด เป็นมาตรการสำคัญอย่างหนึ่ง ที่สามารถใช้เป็น แนวทางสกัดกั้นมิให้คนติดยาเสพติด เข้าทำนองหลักคำสอนที่ว่า กันไว้ดีกว่าแก้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปว่า มาตรการป้องกัน เป็นแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ถูกต้องและได้ผลมากที่สุด

การป้องกันปัญหายาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษา ถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต ยา และยาเสพติด ตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้สามารถ อยู่ท่ามกลางยาเสพติดได้ โดยไม่พึ่งยาเสพติด ถึงแม้จะประสบปัญหากับตนเองและครอบครัว รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ที่มีผลผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายไปใช้ยาเสพติดควบคู่ กันไปด้วย เพื่อเป็นการป้องปรามผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ รัฐบาลจึงได้กำหนดบทลงโทษผู้กระทำผิดไว้ ซึ่งจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการกระทำผิดที่พบ โดย บทลงโทษสูงสุดของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คือ ได้รับโทษประหารชีวิต สรุปได้ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.2
บทลงโทษผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

ประเภทของยาเสพติดให้โทษ	การกระทำผิด	บทลงโทษ
ยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 1 (เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี ฯลฯ)	ผลิต นำเข้า หรือ ส่งออก	บทลงโทษสูงสุดคือประหารชีวิต หรือ จำคุกตั้งแต่ 4 ปี-ตลอดชีวิต หรือปรับตั้ง แต่ 80,000-5,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ
	จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อ จำหน่าย	บทลงโทษสูงสุดคือประหารชีวิต หรือ จำคุกตั้งแต่ 4 ปี-จำคุกตลอดชีวิต และ/ หรือปรับตั้งแต่ 80,000-5,000,000 บาท
	เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1	จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน-3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 10,000-60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
	ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยา	จำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000-100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
	ใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลัง ประทุษร้าย หรือข่มขู่ใจ ให้ผู้อื่น กระทำความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายครอบครอง เพื่อจำหน่าย หรือครอบครองซึ่ง ยาเสพติดให้โทษ	โทษเป็น 2 เท่าของโทษที่กฎหมายบัญญัติ ไว้สำหรับความผิดนั้น
ยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 2 (เช่น มอร์ฟีน โคเคน โคเคอีน ฯลฯ)	ผลิต นำเข้า หรือส่งออก อย่างผิด กฎหมาย	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี-ตลอดชีวิต และปรับ ตั้งแต่ 100,000-5,000,000 บาท
	จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่ายอย่างผิด กฎหมาย	จำคุกตั้งแต่ 1 ปี-ตลอดชีวิต และ/หรือ ปรับตั้งแต่ 20,000-5,000,000 บาท
	เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 2	จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน-3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 10,000-60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ประเภทของยาเสพติดให้โทษ	การกระทำผิด	บทลงโทษ
	ใช้อุบายหลอกลวง ชูเชื้อม ใช้กำลัง ประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือ ใช้วิธีข่มขู่ใจด้วยประการอื่นใดให้ผู้อื่นเสพ	จำคุกตั้งแต่ 1-10 ปี และปรับตั้งแต่ 100,000-1,000,000 บาท
	ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ	จำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000-100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 (เช่น ยาแก้ไอ ผสมโคเดอีน)	ผลิต นำเข้า หรือ ส่งออก อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 20 ปี และ/ หรือ ปรับไม่เกิน 2,000,000 บาท
	จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 5 ปี และ/หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 4 (เช่น อาเซติลคลอไรด์ ฯลฯ)	ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือจำหน่าย อย่างผิดกฎหมาย	มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1-15 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 บาท ถึง 1,500,000 บาท
	ครอบครอง อย่างผิดกฎหมาย	มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 (เช่น กัญชา กระท่อม ฯลฯ)	ผลิต นำเข้า หรือส่งออก อย่างผิดกฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 15 ปี และปรับไม่เกิน 1,500,000 บาท
	จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอย่างผิด กฎหมาย	จำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,500,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
	เสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
	ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ที่มา: ยาเสพติดให้โทษ (น. 16-20), โดย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, กองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค, 2546.

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงลักษณะของสารเสพติดแต่ละประเภท ลักษณะของผู้ใช้ ยาเสพติดเพื่อใช้ในการเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไข รวมทั้งมีการบัญญัติบทลงโทษแก่ผู้เสพ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และการยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ ผู้ศึกษาได้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจาก แนวคิดดังกล่าว ประยุกต์ใช้เพื่อสร้างแบบสอบถามในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสำรวจวัดผล ความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการในกรุงเทพมหานครที่มีต่อเรื่องยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความรู้ที่เกี่ยวกับลักษณะ ผลกระทบและโทษของยาเสพติดชนิดที่พบ การแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในประเทศไทย ได้แก่ ยาบ้า กัญชา และสารระเหย เป็นต้น ซึ่งความรู้ และทัศนคติในเรื่องดังกล่าวจะเป็นผลลัพธ์จากการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลทั้งภายในและภายนอก หน่วยทหารตามวัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิติศัย จุลภาค (2547) ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินการป้องกันยาเสพติดใน ทหารกองประจำการของกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 16 โดยศึกษาพฤติกรรมการ ปฏิบัติงานการป้องกันยาเสพติด และด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของนายทหารชั้นประทวน ในการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการตอบแบบสอบถาม จำนวน 197 นาย และศึกษาด้วยการวิจัยเชิง คุณภาพกับนายทหารสัญญาบัตรในเรื่องการทำหน้าที่วางแผน และกำกับดูแลการดำเนินการ ป้องกันยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการแนวทางการป้องกัน ยาเสพติดของหน่วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติงานการป้องกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เสมือนเป็นงานประจำ ในเรื่องของการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างมี ความเห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะให้หน่วยงานภายนอกเป็นผู้ประเมิน พัฒนาความรู้ทั้งผู้ปฏิบัติงานด้าน การป้องกันยาเสพติดเองและกำลังพลทหารกองประจำการ ทั้งนี้ยังมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการ ประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานสาธารณสุข ตำรวจ ปปส. และองค์กร ต่าง ๆ ในชุมชน และลำดับสุดท้ายกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดกิจกรรมในการ พัฒนาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น กีฬา ดนตรี รวมทั้งการอบรมวิชาชีพรักษาสำหรับทหารกอง ประจำการทุกระดับ เพื่อป้องกันยาเสพติดและเป็นใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ผลการศึกษายังระบุชัดเจนว่า แนวทางการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในทหาร กองประจำการต้องปฏิบัติงานภายใต้แผนดำเนินการของหน่วย ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติงาน และ หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการป้องกันยาเสพติด ทั้งในด้านการ พัฒนาความรู้ การเผยแพร่ความรู้ด้านการป้องกันยาเสพติด การจัดกิจกรรมด้านกีฬา ดนตรี อบรม

วิชาชีพสำหรับทหารกองประจำการทุกกลุ่ม และต้องมีการจัดทำระบบสารสนเทศ แลกเปลี่ยนข่าวสารกับหน่วยงานต่าง ๆ และมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกันยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ประการสำคัญของแผนงาน คือ การประเมินผลต้องกระทำโดยหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาแผนการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาดังกล่าว เน้นไปถึงการศึกษาค้นคว้าผู้ส่งสารเรื่องการป้องกันยาเสพติดในหน่วยทหาร ทั้งผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติงาน และหน่วยงานภายนอก ซึ่งนำมาประกอบการศึกษาเรื่อง "การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร" ในลักษณะการต่อยอดทางการค้นคว้าศึกษาถึงผลของการสื่อสารเรื่องการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่เกิดแก่พลทหารกองประจำการ ซึ่งเป็นผู้รับสารในการสื่อสารของหน่วยทหารกองทัพบก ทั้งในส่วนผลทางการสื่อสารด้านความรู้และทัศนคติ

วทัญญู รุ่งรัศมี (2547) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งมีประชากรวิจัย คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร จำนวน 11,520 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบบังเอิญ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ผลการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุไม่เกิน 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับราชการ มีรายได้พอกับรายจ่าย ระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่เกิน 10 ปี ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำ (สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง)

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมกำหนดปัญหาและวางแผนตามลำดับ แต่ที่น้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยให้ผู้ที่มีความรับผิดชอบ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข บุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งจะส่งผลต่อการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมากขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แก่ อาชีพ ความเพียงพอของรายได้ การรับรู้ปัญหายาเสพติด ความตระหนักในปัญหายาเสพติด ภาวะผู้นำ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการและนักศึกษาจะมีส่วนร่วมในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกร ลูกจ้างหรือรับจ้าง ค้าขาย ทั้งนี้เพราะข้าราชการจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติตามนโยบายในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในส่วนความเพียงพอของรายได้พบว่า ประชาชนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย และมีรายได้รายจ่ายพอ ๆ กัน จะมีความพร้อมในด้านจิตใจที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมมากกว่า

การรับรู้และความตระหนักถึงปัญหายาเสพติด พบว่า ประชาชนที่การรับรู้ในปัญหายาเสพติดมาก จะมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแตกต่างจากประชาชนที่รับรู้ในปัญหายาเสพติดน้อย และปานกลาง ทั้งนี้เพราะประชาชนที่การรับรู้ในปัญหายาเสพติดมากจะถามถึงความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด การศึกษาถึงความตระหนักในปัญหายาเสพติด พบว่า ประชาชนที่ตระหนักในปัญหายาเสพติดมาก จะมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแตกต่างจากประชาชนที่รับรู้ในปัญหายาเสพติดน้อยและปานกลาง ทั้งนี้ เพราะประชาชนที่ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดเห็นถึงภัยของปัญหายาเสพติดซึ่งประชาชนทุกคนต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา

ในด้านของภาวะผู้นำ พบว่า ประชาชนที่มีภาวะผู้นำในชุมชนมากจะมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแตกต่างจากประชาชนที่มีภาวะผู้นำในชุมชนน้อย และปานกลาง ทั้งนี้เพราะชุมชนที่มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทั่วไป จึงทำให้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ตำแหน่งทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้หลายประการ กล่าวคือรัฐบาลควรมีนโยบายผ่านหน่วยงานภาครัฐ ที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดต้องดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง พร้อมทั้งเน้นการดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เรื่องโทษของยาเสพติดผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และตระหนักถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในชุมชน ตลอดจนควรมีการเผยแพร่ให้ความรู้แก่เยาวชนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาในการปฏิบัติตนให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

อุทัย ลายภูคำ (2545) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนในระดับชุมชน โดยศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีประชากรวิจัย คือ ประชาชนอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 45 หมู่บ้าน รวม 4 ตำบล อายุระหว่าง 14-60 ปี จำนวน 15,229 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 390 คน

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่มีความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับยาเสพติดในระดับมาก พบว่า เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ตำแหน่งทางสังคม ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากประชาชน จากกลุ่มหรือองค์กรชุมชน และการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนในระดับชุมชน นอกจากนี้ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อไป รายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อปี ความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การสนับสนุนจาก อบต. และภาคราชการอื่น การสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และการสนับสนุนจากภาคธุรกิจ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนในระดับชุมชน

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนในระดับชุมชน เห็นว่า สาเหตุที่ปัญหายาเสพติดยังไม่สามารถแก้ไขได้ส่วนใหญ่เนื่องจากคนในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจช่วยกันสอดส่องดูแล มีบุคคลที่อื่นนำยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน โดยผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความคุ้มครอง ส่วนใหญ่ได้เสนอแนะให้มีการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ตำรวจ ฝ่ายปกครอง อบต. และผู้นำชุมชนร่วมกันกวาดล้างจับกุมผู้ขายผู้เสพอย่างเด็ดขาด รวมทั้งให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด พร้อมกับได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งเบาะแสเพื่อจับกุมตัวผู้กระทำความผิด และให้มีการปลูกจิตสำนึกรวมทั้งในเรื่องยาเสพติดและวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดแก่ประชาชน

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ ให้ควรริบเร่งแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์จากยาเสพติดในชุมชนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างจริงจัง และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการประชาธิปไตยเพื่อบังคับใช้ให้ทันเหตุการณ์และแสวงหาความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากทุกภาคส่วนในลักษณะพหุภาคี

พิมล อภิศักดิ์มนตรี (2544) ศึกษาเรื่อง โครงการรณรงค์การป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดในกองทัพบก: กรณีศึกษา การประชาสัมพันธ์โดยใช้ดาราทหารเกณฑ์เป็นผู้นำเสนอ (Presenter) ทางสื่อมวลชน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นทหารกองประจำการมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องยาเสพติดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดทาง สื่อมวลชน รูปแบบโทรทัศน์มากที่สุด สาเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มาจากความอยากลอง ได้รับทราบโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โดยผ่านทางสื่อบุคคลประเภทผู้สอน-อาจารย์มากที่สุด สำหรับดาราทหารเกณฑ์ที่เป็นผู้นำเสนอ (Presenter) ทางสื่อมวลชนเพื่อการรณรงค์ต่อต้าน ยาเสพติดของกองทัพบกที่เห็นบ่อยครั้งที่สุด ได้แก่ พลทหารศรธรรม เทพพิทักษ์

จากผลการศึกษา นำมาประกอบการศึกษาเรื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของ พลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” ใน ผลของสื่อบุคคลเป็นสื่อที่เผยแพร่ถึงโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดมากที่สุด ส่งผลให้ผู้ศึกษา สนใจค้นคว้าถึงผลที่เกิดแก่ผู้รับสารจากการสื่อสารผ่านสื่อบุคคล เรื่องป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดกับกลุ่มพลทหารกองประจำการอย่างบูรณาการ ทั้งสื่อบุคคลภายในหน่วยทหาร และสื่อ บุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้รับสาร โดยเฉพาะในการสื่อสารเรื่องของยาเสพติด ซึ่งเป็น ประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน จึงเป็นที่น่าสนใจถึงผลทางการสื่อสารจากสื่อดังกล่าวที่เกิดขึ้นใน เชิงความรู้และทัศนคติ

อัญชลี พุ่มศรี (2543) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของโครงการโรงเรียนสีขาว ผลการศึกษาพบว่า สื่อรณรงค์ โครงการโรงเรียนสีขาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อบุคคล มีประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติในเรื่องยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษามากที่สุด ในประการต่อมาพบว่า ตัวแปรทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การศึกษาและอาชีพของบิดามารดา รายได้รวมของครอบครัว และที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มพูนความรู้ และการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องยาเสพติด และการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา

ผลการศึกษาถึงประสิทธิภาพการสื่อสารเรื่องการป้องกันยาเสพติดจากสื่อบุคคล ที่ สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อกลุ่มประชากรที่ศึกษา และความแตกต่างด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่อง ยาเสพติด ผู้ศึกษาได้นำผลการศึกษามาอ้างอิงเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษากับกลุ่มประชากร พลทหารกองประจำการ ที่แตกต่างจากกลุ่มนักเรียนที่เคยได้รับการศึกษาในงานวิจัยฉบับดังกล่าว

จากผลการศึกษาดังกล่าว นำมาอ้างอิงในการศึกษาเรื่อง “การสำรวจความรู้และทัศนคติของพลทหารกองประจำการที่มีต่อเรื่องยาเสพติดของหน่วยทหารกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร” ในเรื่องที่ว่าความรู้ในโทษและกฎระเบียบเรื่องยาเสพติดมีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันยาเสพติดของพลทหารกองประจำการ และบุคคลมักจะหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลที่มีความรู้จักคุ้นเคยกัน เช่น เพื่อน หรือบุคคลในครอบครัว หากบุคคลดังกล่าว มีการสื่อสารเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในแนวทางที่ถูกต้อง จะสามารถทำให้ปัญหายาเสพติดลดน้อยลงได้จากสังคมไทยในปัจจุบัน